

Instituut voor Joodse Studies

Nieuwsbrief

Jaargang 21 | Februari 2024

In dit nummer

Onderzoek aan het instituut	2
Terugblik 2022-2023	4
Taalcursussen	16
Cursussen Joodse Studies	17
Lezingen	22
Wetenschappelijke bijeenkomsten	30

Het Instituut voor Joodse Studies

Directeur

Prof. dr. Vivian Liska

Onderzoekers

Drs. Thomas Froy
Drs. Adam Sax
Drs. Hans van Nes
Drs. Mbarak Zaheran

Geaffilieerde onderzoekers

Dr. Annelies Augustyns
Drs. Dennis Baert
Prof. dr. Arvi Sepp
Dr. Janiv Stamberger
Dr. Nathan Van Camp
Dr. Veerle Vanden Daelen
Dr. Karolien Vermeulen
Dr. Joachim Yeshaya

ZAP-leden

Dr. Theodor Dunkelgrün
Prof. dr. Kathleen Gyssels

Geassocieerde leden

Prof. dr. Thomas Ernst
Prof. dr. Christiane Stallaert

Taalleerkrachten

Ir. Paul Gybels
Aäron Malinsky

Gastprofessoren

Prof. dr. Karin Hofmeester

Coördinatie

Jan Morrens

Wetenschappelijke adviesraad

Prof. dr. M.S. Ronald Commers | Universiteit Gent
Prof. dr. Julien Klener | Centraal Israëlitisch Consistorie van België
Prof. dr. Klaas A.D. Smelik | Universiteit Gent
Prof. dr. Arthur Willy Szafran | Université Libre de Bruxelles
Dr. Lieve Teugels | Protestantse Theologische Universiteit Amsterdam
Dr. Rudi Van Doorslaer | Universiteit Gent
Prof. dr. Kris Van Heuckelom | KU Leuven

Internationale adviesraad

Prof. dr. Ulrich Baer | New York University
Prof. dr. Michael Brenner | Ludwig-Maximilians-Universität München
Prof. dr. Mark H. Gelber | Ben-Gurion University of the Negev
Prof. dr. Moshe Halbertal | Hebrew University of Jerusalem
Prof. dr. Christine Hayes | Yale University
Prof. dr. Moshe Idel | Hebrew University of Jerusalem
Prof. dr. Alvin Rosenfeld | Indiana University
Prof. dr. David B. Ruderman | University of Pennsylvania
Prof. dr. Irene Zwiep | Universiteit van Amsterdam

Geachte lezer,

De wereld is in de afgelopen maanden ingrijpend veranderd. Enkele dagen na het verschijnen van ons vorig programmaboekje werden er op 7 oktober, wat het feest van Simchat Tora, de Vreugde van de Torah, moest zijn, meer Joden vermoord dan op eender welke dag sinds de Sjoah, alsook buitenlanders en niet-Joodse Israeli's. De berichten waren bloedstollend, het nieuws hartverscheurend, de beelden verlamdend. Het Instituut voor Joodse Studies is langs talrijke lijnen met Israël verbonden: samenwerking met Israëlische onderzoekers en universiteiten, collega's, vrienden en familieleden.

Onze gedachten en solidariteit gaan uit naar allen in Israël die hun naasten hebben verloren, die in angst leven voor hun eigen leven en voor dat van hun dierbaren. Onze gedachten gaan ook naar de onschuldigen in de bevolking van Gaza, die lijden onder de gevolgen van de oorlog tegen Hamas. Wij hopen vurig op een veilige terugkeer van alle gegijzelden en op een duurzame vrede.

Wij zijn geen levensbeschouwelijke of politieke organisatie, maar een wetenschappelijk instituut. Doorheen de jaren hebben academici met de meest uiteenlopende religieuze achtergronden en politieke overtuigingen ons instituut bezocht en toegesproken. Het ging en gaat ons altijd om het gesprek, om de kritische en vrije uitwisseling van ideeën, om de eenheid-in-veelheid die de kern vormt van hetgeen een universiteit beoogt te zijn.

Ikzelf ben blij om deze kans al decennia te krijgen als directeur van dit instituut. De academische setting van het instituut biedt een forum voor een combinatie van kritische distantie én betrokkenheid vanwaaruit wij pogen om de positie van de ander (beter) te begrijpen binnen de universitaire context die dit toelaat en aanmoedigt. En dit in de hoop om te leren van elkaars standpunten en zienswijzen, met al hun complexiteit en nuance, zonder *a priori's*.

We verwelkomen hartelijk Prof. Arthur Cools (departement wijsbegeerte) en Prof. Thomas Ernst (departement letterkunde) van de UAntwerpen als nieuwe bestuursleden van ons instituut. We bedanken Prof. em. Joachim Leilich en Prof. em. Geert Lernout, beiden bestuursleden sinds de oprichting van ons instituut in 2001, voor hun zeer gewaardeerde jarenlange inzet en ondersteuning bij de werking van ons instituut.

Het was voor mij een grote troost en een echt genoegen om voor de eerste keer samen te werken met Theodor Dunkelgrün, de onlangs aangestelde docent Joodse geschiedenis aan onze universiteit, bij het samenstellen van het programma voor het aankomende semester. Ik hoop dat u uw gading vindt binnen ons uitgebreid aanbod aan lezingen, wetenschappelijke bijeenkomsten en – voor de tweede keer – een zomerschool. Naar Theo gaat mijn diepe dank voor zijn ideeën, zijn inbreng, en zijn kameraadschap in deze moeilijke tijden – en, zoals altijd, naar Jan Morrens voor zijn immer uitstekend coördinatorschap van de programmering van het instituut en van deze nieuwsbrief.

Ik hoop van harte u dit semester te mogen begroeten.

Prof. dr. Vivian Liska
Directeur

Universiteit Antwerpen
IJS | Instituut voor Joodse Studies

www.uantwerpen.be/ijs

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs en de Universiteit Antwerpen

JEWISH COMMUNITY BETWEEN COLONIALISM AND ARABISM IN TUNISIA: THE ROLE OF EDUCATION IN THE JEWISH NARRATIVE BETWEEN 1923 AND 1956

Drs. Mbarak Zaheran

Promotor UAntwerpen: Prof. Dr. Vivian Liska

Promotor Universität Potsdam: Prof. Dr. Sina Rauschenbach

Joint PhD in samenwerking met de Universiteit van Potsdam

This study explores the history of the Jewish community in Tunisia through the recounted stories and documented experiences of Jewish groups and individuals who lived in Tunisia from the early to mid-twentieth century. More specifically, the project will look at the marginalized experiences of the Jewish

community between 1923 and 1956, starting with the year of the implementation of the naturalization law enabling Tunisian Jews to gain French citizenship and ending with the year in which Tunisia gained its independence from French colonial rule.

Objective

The research aims to examine the role of education in shaping history and influencing personal and group identity. The focus is on one school, the French 'Alliance Israélite Universelle' (AIU), which established a network in the Ottoman Empire for the benefit of local Jewish communities during the nineteenth and twentieth centuries. The general aim is to explore the impact of the AIU's education on the Jewish community in Tunisia between 1923 and 1956 and to better understand how education played a role in shaping Jewish personality and identity during this period. The research also considers pivotal occasions before 1923 that influenced the Jewish community in Tunisia. The stories and lived experiences of ordinary people who studied or worked at AIU provide a counterpoint to dominant historical narratives, promoting an alternative understanding of history and a comprehensive view of the past.

Methods

The research methodology is rooted in the belief that our narratives are above all shaped by dominant sources. This study aims to transcend the knowledge of these dominant sources by prioritizing the inclusion of people's stories and experiences in shaping a historical narrative. The investigation focuses on the diversity within the Jewish community in Tunisia, exploring the experiences of individuals and groups whose stories offer a more nuanced perspective than the dominant narrative. Employing a multidisciplinary approach, the methodology

involves archival research, including school archives, and documented oral histories of individuals who lived during that period. These personal stories, preserved by families and researchers, contribute to constructing a more inclusive and accurate understanding of the history of the Jewish community in Tunisia.

Scope

Shedding light on people's experiences and voices is part of an academic attempt to rethink how we perceive and narrate history. By reconstructing individuals' stories and experiences, the research contributes to a deeper and more inclusive historical documentation and a better understanding of the complexities that have shaped Jewish identity in Tunisia. This PhD questions and discusses the history of the Jewish community in Tunisia, including differences between the two main Jewish groups (Twansa and Grana) and the relationship with the Muslim majority. In doing so, it aims at contributing to the fields of North African and Jewish history, education, transcultural identity and diversity, on topics such as education, identity, and diversity, all the while emphasizing the importance of a more inclusive perspective and methodology that transcends dominant frames.

DWELLING TODAY: HOSPITALITY, REFUGE AND COLLABORATION IN CONTEMPORARY CONTINENTAL DEBATES

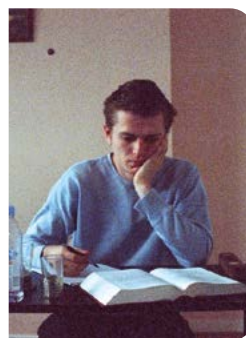
Drs. Thomas Froy

Promotor: Prof. Dr. Vivian Liska

Co-promotor: Prof. Dr. Arthur Cools

Predocoraal onderzoeksproject betoelaagd door het FWO-Vlaanderen.

In the course of 2023, my research has passed through

three stages: first, the completion of my work on Martin Buber; second, a first draft text of the Introduction; third, the beginning of investigations on Emmanuel Levinas. During 2024, I expect to complete my work on Emmanuel Levinas, and to make the first forays into the thought of Jacques Derrida.

The thematic focus of my research remains the notion of 'dwelling'. For Martin Buber, to be is to be in dialogue. In his classic work, *I and Thou*, he claims that human existence is essentially dialogical: be it peaceful or confrontational, in good faith or bad, human life is, for Buber, a life of dialogue. Whether people listen to each other or not, the sum of human existence is a conversation, in which we are saying something to each other. Thus, when he comes

to think of dwelling, Buber the Zionist comes to think of Jews and Arabs living together, cohabitating, coexisting, in Israel. Buber doesn't call for 'better' or 'more sincere' dialogue, but asks every side to recognise their very existence as partners in an ongoing conversation, whether chosen or otherwise. In peace or war, in fruitful sharing or irrevocable separation, for Buber, Jews and Arabs will continue to live together in dialogue.

In the initial drafts of my 'Introduction' text, I have tried to situate the work of my chosen thinkers (Martin Heidegger, Martin Buber, Emmanuel Levinas, and Jacques Derrida) in the course of twentieth and twenty-first century debates on the notion of dwelling, alongside competing notions of 'nation', 'exile', 'homelessness' and 'home'. Additionally, I aim to show that the contemporary concern with a world in environmental crisis can be understood as a new way of thinking of 'dwelling in the world', motivating a new investigation regarding the manner in which we call this fragile planet our 'home'.

Toward the end of the year, I began to work on the early texts of Emmanuel Levinas. I focussed on his engagement with phenomenology, where I tried to locate the crossing point between what he found inspiring in his teachers – Edmund Husserl and his student, Martin Heidegger – and those moments in which he began to develop his own philosophical position. Preliminarily, it would seem that Levinas is concerned with a notion of dwelling utterly devoid of possession or property, while retaining some personal, or subjective experience. This, and subsequent investigations in Derridean 'hospitality' will be the content of my research in 2024.

The shocking events of October 7th and the ensuing violence in Gaza seriously challenge Martin Buber's contribution. Buber didn't call for 'better' or 'more sincere' dialogue, but asked every side to recognise their very existence as partners in an ongoing conversation, whether chosen or otherwise. Even during his own lifetime, however, Buber began to question the productivity of dialogue between sides who seemed to lack the basic trust necessary for communication. The notion of dwelling as configured in the writings of the figures I'm discussing in my project is of particular relevance in the current situation in the Middle East and in Israel.

COMMUNITY WITHOUT COMMONALITY: SAMENLEVEN AND THE JEWISH COMMUNITIES OF ANTWERP

PhD. student Michael Portal

Visiting research student funded by a grant from the U.S. Fulbright Program (2022-2023)

Mentors UAntwerpen: Prof. Dr. Vivian Liska and Prof. Dr. Stijn Oosterlynck

Michael Portal received a Fulbright scholarship for the 2022-2023 academic year to study Antwerp's diverse Jewish communities and the Flemish emphasis on *samenleven*. His study was organized and motivated by debates on the meaning and structure of "community" in the work of Jean-

Luc Nancy and Maurice Blanchot. If everyone is absolutely singular and unique, they ask, what is it that makes a (or any) community possible? A community of strangers with nothing in common seems, on its face, a contradiction in terms. But, these thinkers respond, perhaps not. For Nancy, community follows from the existential "being-with" that makes up and structures our shared world – we are always "with" and "alongside" strange others, recalling Martin Heidegger's "*Mitdasein*." For Blanchot, on the other hand, community is structured by an anterior "being-without" relation – our being "without" relation to "*autrui*." Indebted to Georges Bataille and in conversation with Emmanuel Levinas, Blanchot's thought follows a now recognizable structure: of the *x without x*, the relation of that which is without relation, and eventually, and in short, a "community without community." So, what then of Jewish community? How should we make sense of Antwerp's Jewish communities? It is not self-evident, Portal argues, that "Judaism" is a clearly defined or comprehensive common term capable of creating and maintaining a community – especially not in Antwerp. Portal's research, drawing on lessons learned living in Antwerp, from conversations with Jewish Antwerpians, and from archival research in the Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, concerns situating Jewish community in the work of Nancy and Blanchot.

Michael Portal has returned to the Texas A&M University (USA) to complete his dissertation under the direction of Drs. Daniel Conway and Claire Katz. His dissertation is focused on pain as a phenomenological and ethical problem in the work of Levinas and Blanchot. Pain, more than most other phenomena, exists as an attack on consciousness, which makes it hard to define or assign any positive content or meaning. Pain sometimes even names the experience of the retreat or collapse of meaning – which is one reason why pain is often considered a private affair, one that is impossible to share or totally communicate with another. His study of Antwerp's Jewish communities, and the conditions under which people can communicate or "get across to one another" despite being absolutely singular and unique (in other words, "private"), frames the first part of his dissertation – and especially his study of Rabbi Kalonymus Kalmish Shapira, the Piaseczno Rebbe, and his wartime sermons published as *Aish Kodesh*.

Inaugurele lezing 2022-2023

IN THE EAST: HOW MY FATHER AND A QUARTER MILLION POLISH JEWS SURVIVED THE HOLOCAUST

Prof. Dr. Mikhal Dekel (City College of New York)

27 oktober 2022

Ongeveer een kwart miljoen Poolse Joden, het merendeel van de Poolse-Joodse overlevenden, brachten de oorlogsjaren door in Sovjetgulags, Oezbeekse en Kazachse dorpen, Iran, Indië en het Mandaatgebied Palestina. Mikhal Dekel, auteur van *In the East* (voorheen gepubliceerd als *Tehran Children*), besteedde tien jaar aan onderzoek en het schrijven van hun geschiedenis. Ze sprak in haar lezing over de lotgevallen van deze overlevenden, waaronder haar eigen vader, en over internationale hulp, lokale gastvrijheid en de relaties tussen Joodse en niet-Joodse ballingen. Aan de lezing namen een 35-tal toehoorders deel.

Open seminarie

DE HERINNERING AAN DE HOLOCAUST

27 januari 2023

Open seminarie met bijdragen van Prof. Herman Van Goethem, Dr. Annelies Augustyns en Dr. An Dufrain – Universiteit Antwerpen.

Op 27 januari wordt wereldwijd de bevrijding van Auschwitz-Birkenau herdacht tijdens de Holocaust Remembrance Day. Ter gelegenheid hiervan organiseerde de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de Universiteit Antwerpen, in samenwerking met het Instituut voor Joodse Studies, een open seminarie. Drie sprekers behandelden vanuit verschillende perspectieven herinneringen en herdenkingspolitiek met betrekking tot de Holocaust. Herman Van Goethem belichtte de herinnering aan de Holocaust in Antwerpen, Annelies Augustyns besprak dagboeken als lichtpuntjes voor de herinnering, en An Dufrain had het over Hannah Arendt en het belang van de herinnering. Het evenement werd ingeleid en gemodereerd door Marnix Beyen.

Internationaal symposium

KADDISH FOR RUTH KLÜGER: HER LEGACY AND THE END OF THE AUSCHWITZ CENTURY

1 maart 2023

Symposium georganiseerd in samenwerking met Prof. Mark H. Gelber (Ben-Gurion University of the Negev, Beer Sheva) en met de financiële steun van het Österreichisches Kulturforum Brüssel.

On March 1, 2023, the Institute of Jewish Studies hosted a one-day international symposium to commemorate the thirtieth anniversary of the publication of Ruth Klüger's memoirs, *weiter leben. Eine Jugend* (1992). The symposium also aimed to promote a recently published volume of essays titled *The Legacy of Ruth Klüger and the End of the Auschwitz Century*, edited by Mark H. Gelber, the 20th volume in the series "Perspectives on Jewish Texts and Contexts" (De Gruyter). Ruth Klüger (1931-2020), a Holocaust survivor, scholar, teacher, author, essayist, poet, and feminist, was honored during the symposium for her significant contributions to various discussions, including child survivorship, forced labor, poetry during and after the Shoah, feminist perspectives and the feminist contribution to Holocaust historiography, and the end (or nearing the end) of the Auschwitz century, among others. The symposium provided an opportunity to critically assess Klüger's role and specific contributions in these fields.

Ruth Klüger, born in Vienna in 1931, survived Auschwitz and the Shoah with her mother after being deported to Theresienstadt as a child. Following a brief period in post-WWII Europe, she immigrated to New York, where she earned degrees in English literature and a Ph.D. in German literature at the University of California, Berkeley. Klüger had a distinguished academic career, teaching at various American universities and concluding at the University of California,

Irvine. Renowned for her scholarly publications in German and Austrian literary criticism and history, she was also recognized as a poet, essayist, and feminist critic. Klüger returned to Europe, serving as a guest professor in Göttingen and Vienna. Her memoir, *weiter leben. Eine Jugend*, achieved widespread acclaim and generated vigorous critical discussions. Ruth Klüger received numerous literary prizes, and in 2022, a square in Vienna was officially named "Ruth Klüger-Platz" in her honor.

The symposium's program included welcoming remarks by Vivian Liska and Waltraud Strommer, directors of the Institute of Jewish Studies and the Austrian Cultural Forum Brussels, respectively. A screening of *Das Weiterleben der Ruth Klüger* followed, with a discussion featuring the Viennese documentary director Renata Schmidtkunz and Mark H. Gelber, Professor Emeritus at Ben-Gurion University and close friend of Ruth Klüger, moderated by Kathleen Gysels (UAntwerpen). The program continued with three lectures on the legacy of Ruth Klüger, moderated by Thomas Ernst (UAntwerpen). Speakers included Irène Heidelberger-Leonard, Professor Emerita at Queen Mary University of London and friend of Ruth Klüger since 1985, who reflected on antisemitism and misogyny in Klüger's life and work. Berlin-based rabbi, historian and researcher Ulrike Offenberger focused on Klüger and the Jewish tradition of women saying Kaddish. Finally, Mark H. Gelber explored Klüger's Austrian, American, and Jewish sensibilities. Their diverse perspectives offered an insightful exploration of Ruth Klüger's life and work, and of her legacy.

10de Herman Tob-lezing

THE VISUAL REVOLUTION IN MODERN JEWISH SOCIETY

Prof. Dr. Em. Richard I. Cohen (The Hebrew University of Jerusalem)

8 maart 2023

In samenwerking met de Vrienden van het M HKA organiseerde het Instituut voor Joodse Studies deze tiende en laatste Herman Tob-lezing. In deze lezingenreeks stonden moderne en hedendaagse kunst en jodendom centraal. De reeks werd ingericht ter ere van wijlen Herman Tob (1936-2011), groot kunstverzamelaar en actief betrokken bij musea in Israël, en werd gedurende een decennium actief ondersteund door zijn weduwe, Mevr. Emmy Tob.

Voorafgaand aan de laatste lezing in deze reeks gaf Mevr. Hadassah Aisenstark, Deputy Chief of Mission van de Israëlische Ambassade in Brussel een korte speech.

Prof. Richard Cohen, Emeritus Professor in Joodse Geschiedenis aan de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem, sprak vervolgens over wat kan worden beschouwd als de

visuele revolutie in het Joodse leven gedurende de afgelopen anderhalve eeuw. De lezing bood een overzicht van de manieren waarop het visuele de moderne Joodse samenleving is binnengedrongen en zich heeft ontwikkeld over de afgelopen generaties. Prof. Cohen behandelde de historische ambivalentie binnen de Joodse traditie ten opzichte van visuele kunst, waarbij sommigen het als problematisch beschouwden en anderen het met desinteresse benaderden. Hij benadrukte dat vooroordelen met betrekking tot het Joodse visuele domein steeds weer opduiken, zowel door Joden als niet-Joden, en op paradoxale wijze dienen als verklaringen en katalysatoren voor de motivatie achter bepaalde vormen van visuele expressie.

Na de boeiende uiteenzetting en de vragenronde bood Mevr. Tob als afsluiting een receptie aan.

Internationale studiedag

15DE CONTACTDAG JOODSE STUDIES VAN DE LAGE LANDEN

23 mei 2023

De vijftiende Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen – die jaarlijks wordt georganiseerd door Karin Hofmeester en Veerle Vanden Daelen – vond plaats op 23 mei 2023 in het prachtige Prentenkabinet van het Hof van Liere. Met 15 deelnemers en tien sprekers, variërend van bachelorstudenten tot hoogleraren, en met twee mooie boekpresentaties in de pauze, beantwoordde de dag uitstekend aan zijn doel: het stimuleren van contact en uitwisseling. Naast historici waren er ook sociale en religie-wetenschappers vertegenwoordigd.

Tijdens de Contactdag kwamen een aantal belangrijke perspectieven naar voren die binnen de Joodse Studies een belangrijke rol spelen. Het eerste is materiële cultuur als lens voor Joodse geschiedenis, zoals bleek uit de presentatie van José Alberto R. Silva Tavim over de twee versies van het manuscrypt *Relações, Cantigas, Adivinhações* (1683), een reeks verhalen bedoeld om op een speelse manier een zoon te onderwijzen, maar ook uit de presentatie van Max Farasat over de naoorlogse omgang met Joods materieel erfgoed. In zijn presentatie ging het om de synagogen in Delft en Brielle en hoe Joden en niet-Joden door de restauratie, de inrichting en het gebruik van de religieuze ruimtes vorm geven aan Joodse cultuur.

Een tweede belangrijk perspectief is hoe het verleden wordt gemedieerd en herinnerd. De presentatie van Erik Odegard over de rol van Sefardische handelaren in de 17de-eeuwse handel tussen de Republiek, Brazilië, Barbados en andere regio's in de Atlantische wereld liet zien hoe de gepubliceerde verslagen van het bestuur van Brazilië een beeld schetsen van de Joodse gemeenschap in Recife dat rooskleuriger is dan het in werkelijkheid was. Dit weten we door de integrale, ongepubliceerde verslagen te lezen. De presentatie van Maarten-Jan Vos over het onderzoek naar de rol van Nederlandse gemeentes in de vervolging van Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog en het naoorlogse rechtsherstel draaide om de vraag hoe er met dit verleden wordt omgegaan in die onderzoeken, hoe ze van elkaar

verschillen en wat ze uiteindelijk hebben opgeleverd.

Een derde perspectief dat in veel presentaties een rol speelde, is 'space' of het ruimtelijke of geografische aspect: de plaats waar teksten geproduceerd werden bepaalde deels de inhoud. Zo liet Erik Odegard zien dat in welke straten Sefardische Joden in Recife gingen wonen, bepalend was voor hun positie. Uit de presentatie van Hilde Greefs en Anne Winter over de Oost-Europese, meestal Joodse migranten die eind 19de, begin 20ste eeuw naar Antwerpen kwamen, bleek eveneens hoe belangrijk de vestigingsbuurt – naast hun beroep, geboorteplaats en laatste woonplaats – was voor hun sociale positie.

Migratie was een vierde perspectief dat niet alleen in de bovengenoemde presentaties van José Alberto R. Silva Tavim, Erik Odegard, Hilde Greefs en Anne Winter een rol speelde maar ook in de presentaties van Joris Kok over de omvangrijke arbeidsmigratie van Amsterdamse diamantbewerkers naar Antwerpen – vaak voor kortere tijd en vaak in periodes van werkloosheid – en de presentatie van Sietske van der Veen over een deel van de Nederlands-Joodse elite die in de periode 1870-1914 naar het toenmalige Nederlands-Indië vertrok om enerzijds opwaartse sociale mobiliteit te bespoedigen maar anderzijds ook om onder de Joodse groepsdruk in Nederland uit te komen. Vandaag de dag vormen geëmigreerde Israëli's zo'n 25% van alle Joden in Nederland. Channa Zaccai liet in haar presentatie zien waarom zij voor Nederland kozen, hoe dit past in het patroon van de wereldwijde Israëli's diaspora en wat de impact van deze emigratie op de Joodse identiteit van de Israëli's is.

Het bestaan van verschillende groepen binnen de Joodse gemeenschappen en de interactie tussen hen liep als vijfde perspectief door heel veel presentaties heen: daarbij kon het gaan om de verschillende nationale achtergronden van

migranten, maar ook om de verschillen tussen leden van de Joodse elite en anderen. Binnen al deze groepen speelt ook gender een rol als we kijken naar positie, identiteit, perceptie en zelf-perceptie.

Een zesde en laatste perspectief waren de levensverhalen, de microgeschiedenissen die ons zoveel kunnen vertellen over grote ontwikkelingen en gebeurtenissen. De door Jan Maes geschetste levensgeschiedenissen van Franz Straub, lid van de Sipo-SD van Brussel, en van de Duitse Jood Hans Berlin, tijdens de oorlog bemiddelaar tussen de *Vereniging van Joden in België* (VJB) en de Sipo-SD en na de oorlog als getuige à décharge een verdediger van Straub tijdens zijn proces, laten zien hoe persoonlijke keuzes steeds binnen de context van – in dit geval – grote hiërarchische organisaties moeten worden gezien. Tegelijkertijd gaven zij deze organisaties vorm.

Een bijzonder interessante en gevarieerde dag waarbij de uitwisseling opnieuw voor extra motivatie en ideeën voor verder onderzoek zorgde.

Prof. dr. Karin Hofmeester
Universiteit Antwerpen / IISH Amsterdam

Dr. Theodor Dunkelgrün en Dr. Veerle Vanden Daelen

Het Jiddisch-Nederlands Woordenboek in de kijker

Op 25 mei 2023 bracht het Instituut voor Joodse Studies het Jiddisch-Nederlands Woordenboek van de Amsterdamse lexicograaf Justus van de Kamp voor het voetlicht. Dit online beschikbare woordenboek, vertalend zowel van Jiddisch naar Nederlands als van Nederlands naar Jiddisch is het grootste in zijn soort. Een titanenwerk van voornamelijk één man, Justus van de Kamp, die er al sedert 1987 onafgebroken aan werkt.

Benefietavond

Vanuit de leeskring Jiddisch kwam het idee een avond ten voordele van het woordenboek te organiseren en het Instituut voor Joodse Studies zette hier graag mee de schouders onder. De avond ging door in de Sint Vincentiusstraat 22B. Eigenaars Ingrid De Decker en Piet Crevits stelden de ruimte gratis ter beschikking.

De belangstelling was ruim: naast een delegatie van de Stichting Jiddisj uit Amsterdam en Justus van de Kamp zelf, woonden ook heel wat leden van de leeskring Jiddisch en vele sympathisanten de avond bij. Er viel klezmermuziek te beluisteren door Katelijne Theuwissen op blokfluit begeleid op keyboard door Eric Van Tongel en er waren koosjere hapjes en wijn aangeboden door het Instituut voor Joodse Studies. Een gezellige en geslaagde avond waarmee het JNW ook in Vlaanderen extra onder de aandacht kwam.

Over het JNW

Het Jiddisch wordt op dit ogenblik door ongeveer anderhalf tot twee miljoen mensen gesproken, meestal op taaleilanden in steden als New York, Antwerpen, Londen en Jeruzalem. Helaas is de toestand van de Jiddische lexicografie lange tijd bedroevend slecht geweest. In 1968 werd in New York met veel enthousiasme een modern woordenboek van Uriel Weinreich onthaald dat in zijn Jiddisch-Engelse gedeelte ruim 18.000

trefwoorden telde. Pas in het nieuwe millennium zien we een geleidelijke verbetering met als aanzet een goed Jiddisch-Frans woordenboek door Yitskhok Niborski van 37.000 trefwoorden. Dit woordenboek werd ook in het Engels vertaald onder de redactie van Solon Beinfeld en Harry Bochner.

Het JNW ontsluit een reusachtige erfenis. Het is een descriptief woordenboek: de opgenomen woordvormen zijn vrijwel altijd in een schriftelijke bron aangetroffen. Beschrijvend betekent ook niet uitgesproken normatief. Het woordenboek geeft de gevonden taal weer in al zijn spellingvarianten en taalvormen. Er zijn meer semitismen, meer slavismen, meer moderne germanismen en meer internationalismen te vinden dan in andere Jiddische woordenboeken. Het bevat naast meer religieuze begrippen ook meer eigennamen, geografische aanduidingen, historische en politieke termen en natuurwetenschappelijke begrippen dan enig ander Jiddisch woordenboek. Niet alleen het aantal trefwoorden is relatief groot (en groeit nog elke dag), ook de artikelen zelf zijn ruimer van opzet dan elders. Voor elk woord worden zoveel mogelijk verschillende betekenissen gegeven: tal van Nederlandse meer en minder gebruikelijke vertaalwoorden, verwijzingen naar verwante of verklarende Jiddische begrippen en vaak ook voorbeelden van het gebruik en idioom in voorbeeldzinnen.

Het doel van dit woordenboek in Vlaanderen en Nederland is: vertalers en lezers maar vooral ook moedertaalsprekers te ondersteunen en te tonen dat de Jiddische taal oneindig veel rijker is dan men gewoonlijk denkt. Het wil ook helpen de taalverarming in de Jiddischsprekende gemeenschap te bestrijden. Internationaal is het doel: de Jiddische lexicografie een stap vooruit te helpen met een nieuwe ruime materiaalverzameling.

www.jiddischwoordenboek.nl

Katelijne Theuwissen

Internationale conferentie

THE HOLOCAUST IN 21ST-CENTURY CHILDREN'S, YOUNG ADULT AND ADULT LITERATURE: NEW COMPARATIVE PERSPECTIVES

27-29 juni 2023

Internationale conferentie in samenwerking met Kazerne Dossin, Mechelen, en met de financiële steun van FWO-Vlaanderen, Stichting Auschwitz/Fondation Auschwitz, het Polish Institute Brussels, het departement Literatuurwetenschap van de KU Leuven en het departement Letterkunde en de Raad Dienstverlening van de Universiteit Antwerpen.

Deze conferentie vormde de afsluiting van het onderzoeksproject "21st-Century Literature and the Holocaust". De conferentie vond plaats op 27 en 28 juni 2023 aan de UAntwerpen, en op 29 juni 2023 aan de Kazerne Dossin, Mechelen.

Bob Eaglestone van de University of London onderzocht in zijn keynote-lezing postmodernisme en de nasleep ervan in Holocaustliteratuur binnen de mondiale context. Eaglestone richtte zich op hedendaagse Engelstalige fictie en onderzocht of het 'gebroken geluid' van de Holocaust nog steeds aanwezig is, of het nog steeds domineert, en hoe het mogelijk is veranderd na het postmodernisme.

In de sessie *Navigating the Landscape of Contemporary Holocaust Literary Studies* onderzocht Sławomir Jacek Żurek (John Paul II Catholic University of Lublin) in zijn lezing religieuze thema's in de wereld van de Shoah in de 21ste eeuw, met een focus op de literatuur in zes

talen (Pools, Russisch, Engels, Duits, Nederlands en Hebreeuws) na 2000. Hij bekeek hoe schrijvers uit de tweede en derde generatie religieuze thema's uit het jodendom en het christendom gebruiken in hun verhalen over de Holocaust, waarbij hun gebrek aan persoonlijke ervaring wordt gemedieerd door overlevenden of culturele artefacten. Rebekah Slodounik (Bucknell University) verkende in haar presentatie onnatuurlijke vertellers in fictieve Holocaustverhalen met behulp van narratieve theorie. Ze richtte zich op het gebruik van onnatuurlijke eerste persoon vertellers om de scheidslijn tussen fictie en non-fictie te bevragen, vooral in de context van Holocaust-herinnering. Barbara Krasner (The College of New Jersey) bood een nieuw interdisciplinair raamwerk voor kinderboeken over de Holocaust in de 21ste eeuw, gebaseerd op een database van 800 boeken uit Noord-Amerika tussen 1940 en 2020.

In de sessie *Holocaust Testimony, Memory and Post-Memory Through a Comparative Lens* onderzocht Madelen Brovold (Inland Norway University of Applied Sciences) de thematisering van transgenerationale geheugen-overdracht in de Noorse post-generatieliteratuur in vergelijking met de Amerikaanse. Ze richtte zich op niet-verbale handelingen van overdracht. De focus lag op de vraag of postgeheugen ook een prominente eigenschap is in de Noorse literatuur, en hoe geheugenoverdracht wordt beïnvloed door culturele elementen. Bryan Cheyette (University of Reading) richtte zich op Cynthia Ozick en haar beschrijving van Bruno Schulz in haar roman

Prof. Zohar Shavit (University of Tel Aviv)

The Messiah of Stockholm (1987). De lezing verkende het hedendaagse belang van Ozick's werk en de relatie tussen leven, kunst en de Holocaust. Frederik Van Dam (Radboud University Nijmegen) analyseerde de aanwezigheid van Franz Kafka in hedendaagse Holocaustliteratuur aan de hand van een vergelijkende lezing van W.G. Sebald's *Austerlitz* (2001) en Imre Kertész's *Felzámolás* (2003). Van Dam suggereerde dat Kafka's werk wordt aangehaald om de rol van bureaucratische infrastructuur en archieven in de Holocaust te benadrukken.

In de sessie *Exploring Familial and Transgenerational Alliances in Contemporary Literature about the Holocaust* onderzocht Cayo Gamber (The George Washington University) in haar presentatie het gebruik van alledaagse objecten, zoals knikkers of fotoalbums, in kinderliteratuur over de Holocaust. De focus ligt op het creëren van testimoniale allianties tussen de geschiedenis van de Holocaust-overlevenden en jonge lezers, die de geschiedenis verkennen via gedeelde persoonlijke objecten. Anna Kuchta (Jagiellonian University) richtte zich op een vergelijkende analyse van autobiografische werken van Bożena Keff, Magdalena Tulli en Agata Tuszyńska, dochters van Holocaust-overlevenden uit Polen. Ze besprak hoe deze schrijvers de tweede generatie van Poolse Joden na de Holocaust vertegenwoordigen en hun ervaringen delen met betrekking tot postgeheugen, identiteit en familierelaties. Susan Jacobowitz (The City University of New York) behandelde de ontwikkeling van grafische werken over de Holocaust in de 21ste eeuw, met een focus op pedagogische mogelijkheden en implicaties. Haar betoog richtte zich op de rol van grafische werken als onderwijstools om jongeren kennis te laten maken met de Holocaust en de relatie met hedendaags wereldburgerschap te benadrukken, met bijzondere aandacht voor sociale rechtvaardigheid.

De eerste dag werd afgesloten met een (virtuele) ontmoeting met de Franse kunstenaar Thomas Duranteau, en een inleidende lezing door Kathleen Gyssels (Universiteit Antwerpen). Duranteau combineert documentaire en gevoelsmatige benaderingen, schrijven en tekenen rond de thema's geschiedenis en reizen. Zijn werk, zoals het bekroonde boek *Des miettes et des étoiles*, weerspiegelt de overvloedige traditie van "reisverslagen" naar de concentratiekampen, maar neemt tegelijkertijd afstand van dit genre op verschillende, vaak verontrustende manieren.

De tweede dag begon met een keynote-lezing door Marina Balina (Illinois Wesleyan University). Zij onderzocht in haar lezing het melodramatische aspect in hedendaagse young adult-literatuur over gruwelijkheden, met een focus op drie coming-of-age melodrama's. Deze verhalen verschuiven de aandacht van de Holocaust en oorlogsmisdaden naar emotionele volwassenwording. Balina benadrukte het belang van empathie in kinderliteratuur en verkende hoe melodramatische modellen van actie en emotie bijdragen aan het vormen van een empathische lezer.

In de sessie *Holocaust YA Literature Revisited* onderzocht Bartłomiej Krupa (Institute of Literary Research of the Polish Academy of Sciences) het thema kinderen en honden in recente Poolse kinderboeken over de Holocaust. In deze boeken worden ruimtelijke en dierstudies gecombineerd met reflecties voor jonge lezers en introduceren zo een nieuwe trend in Poolse Holocaust-literatuur. Lena Staskewitsch (Leuphana University Lüneburg) behandelde in haar lezing de rol van stilte in kinderliteratuur over de Holocaust. Ze besprak vier hedendaagse kinderboeken die de vervolging en uitroeiing tijdens de Tweede Wereldoorlog behandelen, met een focus op de framing van stilte en de rol van historische voorkennis. Elizabeth Weiden Philipbar (Gratz College, Melrose Park) richtte zich op Holocaust-educatie in de VS, specifiek via Engelse literatuurlessen. Ze behandelde het gebruik van fictie en non-fictie teksten die zich afspelen in het voormalige concentratiekamp Ravensbrück en stelde praktische benaderingen voor het integreren van deze teksten in het secundair onderwijs voor.

In haar keynote-lezing onderzocht Zohar Shavit (University of Tel Aviv) twee dominante narratieven in het post-Wende Duitse discours over de Holocaust: een van ontkenning en een van verantwoordelijkheid. Het eerste, vaak te vinden in documentaires, films en literatuur, ontkent Duitse verantwoordelijkheid voor WOII en creëert een denkbeeldige scheiding tussen Duitsers en Nazi's. Dit leidt onbedoeld tot gelijkenissen tussen Nazi's en Joden. Het tweede narratief erkent Duitse aansprakelijkheid en uit zich vooral in herdenkingsprojecten in openbare ruimtes, zoals het *Stolpersteine*-project en straatnaamborden

in Berlijn. Shavit betoogt dat de legitimiteit van het ontkennende verhaal moet worden betwist, omdat het eindresultaat immoreel en misleidend is.

In de sessie *Anne Frank (and Beyond)* onderzocht Erga Heller (Kaye Academic College of Education, Israël) de aanpassing van Anne Franks dagboek in de hedendaagse Israëlische jeugdliteratuur en de rol van nationale en internationale instellingen bij de productie en verspreiding van Holocaust-literatuur in Israël. Katarzyna Jakubowska-Krawczyk (Universiteit van Warschau) richtte zich op de transformaties van meisjesruimtes in Oekraïense en Poolse literatuur voor jonge lezers, waarbij ze de semiotische laag van literaire ruimtes ontleedde en de manieren waarop personages omgaan met de ontwrichting van het dagelijks leven analyseerde. Pnina Rosenberg (Israel Institute of Technology) besprak Shalom Auslanders roman *Hope: A Tragedy* (2013), waarin Anne Frank als oude vrouw wordt gerevitaliseerd en gedemystificeerd, en de kritiek op de Amerikaanse Shoah-industrie die Anne Frank als een heilige martelaar beschouwt. Avner Shavit (Wesleyan University Connecticut) onderzocht de iconisering of toe-eigening van Anne Franks erfenis in de Amerikaanse YA-literatuur, met een focus op *The Fault in Our Stars* en de vraag of het genre Anne Frank heeft geïconiseerd of toegeëigend.

In de sessie *Poetry and the Holocaust: New Multilingual and Cross-Cultural Perspectives* onderzocht Michal Ben-Horin (Bar-Ilan University) het werk van Holocaustoverlever en dichter Tuvia Rübner. Ze analyseerde Rübner's post-2000 poëzie, waarin hij niet alleen de ramp van WOII betreurt, maar ook het geweld en de gruweldaden van de 21ste eeuw. Rübner's lamentatie ziet ze als een aansporing voor de lezers tot een kritische her-overweging van de culturele, ethische en politieke ontmoeting tussen Europa, Azië en Afrika in het licht van de Holocaust en daarna. Monica Tempian en Courtney McDonald (Victoria University of Wellington, Nieuw-Zeeland) bestudeerden het werk van de Israëlische schrijver Manfred Winkler, die zich bezighield met de nasleep van de Holocaust en de vernietiging van de Joodse cultuur in Bukovina. Ze onderzochten de symmetrische relatie tussen zijn Duitse en Hebreeuwse poëzie en analyseerden zijn zelfvertalingen, waarbij ze zich richtten op de spanningen tussen de twee talen, de metaforen en symbolen van traumatische herinnering, en de functie(s) van zelfvertaling.

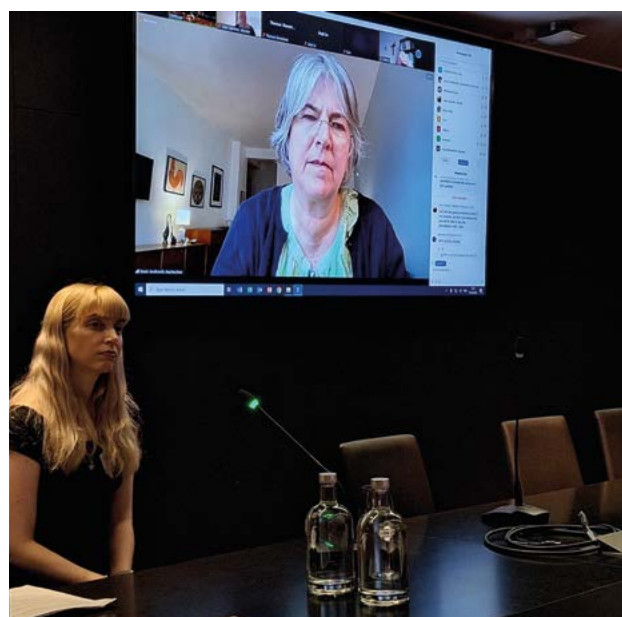
De tweede dag werd afgesloten met de virtuele poëzielezing *From the Annals of Krakow* door Piotr Florczyk (University of Washington).

De derde en laatste conferentiedag vond plaats in de Kazerne Dossin (Mechelen). In zijn keynote-lezing behandelde Przemysław Czapliński (Universiteit van Adam Mickiewicz, Poznań) de representatie van de Holocaust in

Poolse literatuur van de jaren 1980 tot het einde van het tweede decennium van de 21ste eeuw. Hij introduceerde het concept van horror om deze representatie te analyseren. Czapliński identificeert drie fasen van het ontdekken van horror in de Poolse literatuur, waarbij elke fase de fundamentele overtuigingen in de Poolse cultuur over de herdenking van overleden Joden, de solidariteit tussen Polen en Joden tijdens de Duitse bezetting, en de mogelijkheid van zuivering van het collectieve geweten in twijfel trekt.

In de sessie *Framing the Holocaust in Post-Communist and Post-Soviet Spaces* onderzocht Yuliya Minkova (Virginia Tech, VS) de werken van Margarita Khemlin, een Russisch-Joodse-Oekraïense schrijfster, en richtte zich op twee romans met kindprotagonisten die zich alleen bevinden in moeilijke situaties, tijdens de Duitse bezetting en de Russische burgeroorlog. Minkova vergeleek Khemlins aanpak met de officiële Sovjet-literatuur voor kinderen en benadrukte hoe Khemlin de normen van de Sovjet-literatuur uitdaagt, vooral met betrekking tot het thema van de Holocaust en de representatie van Joden. Anna Ronell (Tufts University, VS) besprak het werk van Dina Rubina, een Russisch-Joodse schrijfster in Israël, en haar roman *On the Sunny Side of the Street* (2006), die de pre-oorlogse Joodse geschiedenis, de Holocaust en de ervaring van Joodse vluchtelingen in Centraal-Azië behandelt. Ronell benadrukte de innovatieve benaderingen van Holocaust-representatie in Russischtalige Joodse literatuur in post-Sovjetruimtes vanaf de jaren 2000.

In de sessie *Transmedializing the Holocaust Experience* onderzocht Ekaterina Shatalova (Universiteit van Glasgow) *Eva Stories*, een Instagram-account dat het leven van de 13-jarige Éva Heyman deelt, een Hongaars-Joods meisje dat stierf in Auschwitz. Ze analyseerde

dit als een voorbeeld van transmediale adaptatie en onderzocht de verbindingen tussen het dagboek van Heyman en de Instagram-adaptatie, evenals de impact op de representatie van de Holocaust en kwesties van authenticiteit. Pieter Boulogne (KU Leuven) besprak de filmadaptatie van *The Painted Bird* door Václav Marhouľ, gebaseerd op het controversiële boek van Jerzy Kosiński. De film vermijdt taalgebonden nationale connotaties door de personages Interoslavisch te laten spreken, wat wordt ondertiteld in verschillende talen. Boulogne onderzocht of deze keuze inderdaad etnische controverses heeft vermeden en analyseerde de ontvangst van de film in Oost-Europese culturen. Dana Mihăilescu (Universiteit van Boekarest) richtte zich op de opkomende trend van *graphic narratives* over de Holocaust, met speciale aandacht voor *But I Live: Three Stories of Child Survivors of the Holocaust* (2022). Ze onderzocht hoe deze *graphic narratives* niet alleen het trauma van de Holocaust belichten, maar ook de nadruk leggen op solidariteit en zelfzorg als vormen van verzet en overleving tijdens de oorlog.

In de sessie *New Interfaces of Memory: Technology, Films, Comics, Picture Books* vergeleken Saloni Kumari en Preeti Bhatt (Malaviya National Institute of Technology Jaipur, India) de romans *When Hitler Stole Pink Rabbit* (1971) van Judith Kerr en *Caging Skies* (2008) van Christine Leunens, evenals hun filmadaptaties. Ze onderzochten hoe effectief de teksten en films de psychologie van kinderen tijdens WOII weergeven. Erin L. Smith (Universiteit van Minnesota, VS) onderzocht het personage Wanda Maximoff - de *Scarlet Witch* - in het Marvel Cinematic Universe (MCU) en besprak het belang van wat ontbreekt in het MCU: de canonieke geschiedenis van Wanda en haar tweelingbroer als afstammelingen van Holocaustoverlevenden. Ze belichtte de culturele uitwissing van *Scarlet Witch* als een positief cultureel icoon dat een van de weinige Joodse en Romani-personages in strips was. Janneke van de Stadt (Williams College, VS) vergeleek drie prentenboeken uit het eerste decennium van de 21ste eeuw die het Holocaustthema bevatten, waarbij ze zich richtte op de rol van katachtige personages. Ze onderzocht hoe deze boeken via

interpretatieve lenzen van inheemse culturele theorieën menselijke afhankelijkheid van dieren voor psychosociale, spirituele en existentiële overleving verkennen.

In de laatste sessie, *Of Perpetrators and Victims*, onderzocht Joanna Krongold (University of Toronto) de benadering van seksueel geweld tijdens de Holocaust in literaire teksten voor jongeren geschreven in de 21ste eeuw. Ze analyseerde de representatie van seksueel geweld in twee teksten: Gavriel Savit's *Anna and the Swallow Man* (2016) en J.K. Rowling's *Harry Potter and the Deathly Hallows* (2007). Bettine Siertsema (VU Amsterdam) richtte zich op de voorstelling van de dader in Holocaust-literatuur uit de 21ste eeuw. Ze constateert een groeiende literaire aandacht voor de Holocaust-dader, en haar presentatie vergeleek de wijze waarop de dader wordt afgebeeld in recente literatuur in het Engels, Hebreeuws, Duits, Nederlands en Pools. Jakub Strýček (Slezská univerzita v Opavě, Tsjechië) voerde een vergelijkende studie uit naar de representatie van Josef Mengele in Tsjechische en Slowaakse literatuur na 1993. Hij richtte zich op vragen zoals waarom Mengele zo vaak wordt afgebeeld in Tsjechische en Slowaakse Holocaust-literatuur, wat de belangrijkste inspiratiebronnen voor auteurs zijn, en of er verschillen zijn in de constructie van dit personage in de periode van 1945 tot heden.

Internationale zomerschool Joodse Studies

NEW BEGINNINGS

10-14 juli 2023

The Institute of Jewish Studies organized its first summer school on Jewish Studies at the University of Antwerp from July 10 to 14, 2023. In collaboration with the Jack, Joseph and Morton Mandel School for the Advanced Study in the Humanities (Hebrew University of Jerusalem) and the Herbert D. Katz Center for Advanced Judaic Studies (University of Pennsylvania), this summer school brought together over twenty students from Israel, Europe, and the United States. Over the course of five days, these students engaged with nine prominent academics from various disciplines within Jewish Studies to explore the theme of "New Beginnings" in relation to Jewish Studies.

This week-long event, aimed at graduate students worldwide, offered a comprehensive exploration of how Jews and Judaism have conceptualized, experienced, and celebrated new beginnings throughout history. The program encompassed various dimensions, including conceptual, historical, normative, legal, cultural, and personal questions. Participants also had the opportunity to reflect on the beginnings of their scholarly careers with professionalization sessions and research-sharing opportunities.

In the first unit, Ilana Pardes (Hebrew University of Jerusalem) delved into the foundational scenes of kingship in the Book of Samuel, emphasizing the emotional dimensions of David's rise to power. Steven Weitzman (University of Pennsylvania) tackled the intriguing question of the origin of the Jews, examining the intersection of Jewish studies and genetics. Leora Batnitzky (Princeton University) explored themes of migration, new beginnings, and loss in Genesis and the book of Ruth, considering their psychological and political implications.

Moving to the second unit, Vivian Liska (University of Antwerp) examined the Tower of Babel narrative, exploring its portrayal of a grand new beginning and its eventual failure, connecting it to philosophy, art, and modern Jewish thought. Ruth Kara-Ivanov Kaniel (University of Haifa) focused on new beginnings in Kabbalah and psychoanalysis, exploring the concepts of formation, birth, and creation in Jewish mystical literature. Alana Vincent (Umeå University) delved into Hannah Arendt's philosophical reflections on natality and revolution, highlighting her role in modern Jewish thought.

In the third unit, Michal Kravel-Tovi (Tel-Aviv University) explored the complexities of Jewish conversion in contemporary Israel, emphasizing the challenges of scripting and performing narratives of new beginnings for Jewish converts. Theodor Dunkelgrün (University of Cambridge / University of Antwerp) discussed the transformative impact of the printing press on Jewish history, examining the shift from a culture of manuscripts to print and its implications for the notion of "holy scriptures." Aaron Segal (Hebrew University of Jerusalem) engaged in speculative philosophical theology, exploring the theological purpose of time in the context of God's relationship to cosmic beginnings, drawing on the work of Hasdai Crescas.

Throughout the week, participants were encouraged to ponder conceptual questions about beginnings, historical efforts to create new beginnings, normative considerations, legal aspects, cultural influences, and personal expressions. The diverse range of topics covered provided a rich and interdisciplinary exploration of the theme of new beginnings in Jewish studies, fostering a deeper understanding of the complexities and nuances associated with this central theme in Jewish thought and history.

The summer school program included guided visits through the Jewish neighborhood of Antwerp, to the Kazerne Dossin in Mechelen, to the Red Star Line Museum, and to the Plantin-Moretus Museum in Antwerp.

Internationale workshop

EXILE. WORKSHOP ON TALMUD AND CONTEMPORARY THOUGHT

30 november – 3 december 2023, Antwerpen

The Berlin Center for Intellectual Diaspora

In early December, 2023, the Institute of Jewish Studies hosted the third instalment of the workshop *Talmud and Contemporary Thought*. The workshop is an annual meeting of scholars from different disciplinary backgrounds who engage with the tradition of Talmud in strikingly original and innovative ways. Some of the participants are world-experts on the Talmud, others read it for the first time; but all of them share the commitment to read, study and debate Talmudic texts in order to reflect on contemporary issues.

The organizer and intellectual driving force behind this project is Prof. Elad Lapidot (Université de Lille, the Berlin Center for Intellectual Diaspora) who explicitly aims to bring the Talmud in dialogue with contemporary political and philosophical thought. As can be gathered from his own work, Lapidot views the Jewish textual tradition of Talmud as a paradigm of thought in its own right – an epistème, in his words. This Jewish, Talmudic paradigm is radically distinct from, but also complementary to the European philosophical tradition. In this regard, the Talmud is more than a collection of (legalistic) texts, as it represents a mode of thinking where legal, ethical, political and philosophical arguments are intertwined in ways unknown to European philosophy. The Talmud thus remains deeply valuable today not only for Jewish communities, but also for contemporary thought beyond the Jewish tradition. This became particularly clear in the workshop's lively discussions where disagreements about textual interpretation coincided with profound philosophical debates and even diverging stances on the current political situation in Israel or the refugee crisis.

Each year the workshop proposes a different Talmudic text that determines the central theme to be discussed. Inviting reflections on the topic of 'exile', the 2023 workshop took a selection from the tractate Ketubot (Perek XIII, Daf 110-111) as its point of departure. Actually dealing with marriage contracts, the tractate offers prescripts for settling disputes between spouses about the question of where to live. While the Mishnah deals with this topic in the strict sense, the Gemara lifts the discussion to a more general level. Turning to the special status that Israel has in this dispute, it asks whether one should live in Israel or stay in exile in Babylonia.

The 4-day workshop began with a thought-provoking presentation by the renowned historian of rabbinic Judaism, Daniel Boyarin (University of California, Berkeley). In his introductory lecture, he argued that the Talmudic way of thinking entails a rejection of interpretation. Vivian Liska, who hosted the workshop as the director of the Institute of Jewish Studies in Antwerp, beautifully summarized Boyarin's lecture in referring to the last lines of Susan Sontag's famous essay *Against Interpretation*. Rephrasing Sontag, one could condense Boyarin's argument as follows: in place of a hermeneutics,

we need an erotics of *Talmud*. Rather than a focus on the truth that the text would contain, it is the materiality of the words on the page that concerns Talmudists, he emphasized.

The following days presentations on exile alternated with close-readings of the Talmudic text. Jayne Svennungson (Lund University) opened with a discussion of exile and the status of refugees more generally, turning to contemporary political theology. Lena Salaymeh (EPHE Paris) subsequently placed the contemporary understandings of exile in the context of de-colonial thought. Concluding the second day, Willem Styfhals (KU Leuven) discussed the erotic dimensions of exile, focusing on the Talmud's central references to the Song of Songs. The next day, Luca Di Blasi's presentation (University of Bern) likened the structure of exile to that of collective guilt. Amir Engel (Hebrew University & Humboldt University Berlin) and Layla Seri (Lund University) finally returned to the texts themselves, proposing their own interpretations of and additions to arguments of the rabbis. On the very last morning, the other participants were given the opportunity to present their own readings. Sarah Hammerschlag (University of Chicago), Yael Attia (University of Potsdam), David Krausz (Université Libre de Bruxelles), and finally the representatives of University of Antwerp Vivian Liska, Dennis Baert, Thomas Froy, and Theodor Dunkelgrün shared their thoughts on the continued relevance of coming to terms with the exilic condition, especially in the current political climate.

Prof. dr. Willem Styfhals | KU Leuven

Samenwerking van het Instituut voor Joodse Studies aan volgende wetenschappelijke bijeenkomsten:

JUSSFUF AND HER BROTHERS: ELSE LASKER-SCHÜLER AS A QUEER ICON

12 juni 2023

The 5th Else Lasker-Schüler Lecture

In samenwerking met het Leo Baeck Institute Jerusalem, het Franz Rosenzweig Minerva Center en het Departement Duits van Hebrew University, organiseerde het Instituut voor Joodse Studies deze vijfde editie van de jaarlijkse Else Lasker-Schüler lezing. Gastspreker was Dr. Ofri Ilany (Van Leer Jerusalem Institute). Op zijn lezing volgde een respons door Dr. Amir Engel en Dr. Tamar Hess (beiden van de Hebrew University of Jerusalem).

THE ANNUAL CONFERENCE FOR GERMAN STUDIES 2023: LANGUAGE, CULTURE, SOCIETY

29 juni 2023

ANU – Museum of the Jewish People (Tel Aviv)

Het Instituut voor Joodse Studies was partner in deze jaarlijkse conferentie georganiseerd door het Leo Baeck Institute Jerusalem.

Website voor beide bijeenkomsten: leobaeck.org

Veel van onze lezingen zijn online te herbekijken op het YouTube-kanaal van het Instituut voor Joodse Studies (toegankelijk via www.uantwerpen.be/ijs).

Voor de taalcursussen schrijft u zich in bij het Instituut voor Joodse Studies. De taalcursussen lopen over het hele academische jaar. De cursussen Joodse Studies lopen over één semester (met uitzondering van Studium Generale Joodse Studies).

CURSUS	CURSUSGELD°	LEERKRACHT	DAG	UUR	LOKAAL*	1STE LES 2de SEM. 23-24
Hebreeuws I	€ 150 (€ 90)	A. Malinsky	Maa	18.00-19.30	S.R.005 & online	12/02
Hebreeuws II	€ 150 (€ 90)	A. Malinsky	Maa	19.45-21.15	S.R.005 & online	12/02
Leesgroep Hebreeuws	GRATIS	A. Malinsky	Dinsd	19.00-20.00	online	05/03
Jiddisch I	€ 150 (€ 90)	P. Gybels	Dond	13.30-15.00	S.R.107	15/02
			Dond	18.00-19.30	S.ABC.302	15/02
Jiddisch II	€ 150 (€ 90)	P. Gybels	Dinsd	13.30-15.00	S.ABC.302	13/02
			Dinsd	19.00-20.30	S.ABC.302	13/02
Jiddische Leeskring	GRATIS	P. Gybels	Woe	19.30-21.30	S.E.207	31/01

* Toegang tot gebouw R via Rodestraat 14, 2000 Antwerpen. Toegang tot gebouw ABC via Prinsstraat 13. Het E-gebouw is toegankelijk via de Grote Kauwenberg 2 (boven het Agora Caffee).

INSCHRIJVEN gebeurt door middel van het **inschrijvingsformulier** dat u rechtstreeks kan invullen op onze website: www.uantwerpen.be/ijs.

Het cursusgeld schrijft u over op het rekeningnummer **IBAN BE02 7350 0853 1540** (BIC KREDBEBB) van het Instituut voor Joodse Studies UAntwerpen, p.a. Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen, met als mededeling: cursus + naam.

°Het bedrag tussen haakjes betreft het verminderde cursusgeld. Hiervoor komen in aanmerking:

- studenten
- werkzoekenden / uitkeringsgerechtigden
- mindervaliden met een inkomensvervangende tegemoetkoming
- 60+
- personeel UAntwerpen

De taalcursussen kunnen enkel nog per gewone overschrijving betaald worden (geen opleidingscheques).

Het IJS is niet erkend om een attest voor het verkrijgen van betaald educatief verlof uit te vaardigen.

Voor de cursussen Joodse Studies schrijft u zich in op de studentenadministratie.

Alle aangeboden cursussen kunnen afzonderlijk als keuzevak gevolgd worden door de studenten Letteren en Wijsbegeerte (in te passen in de vrije ruimte). De aangeboden cursussen kunnen ook afzonderlijk worden gevolgd door studenten uit een andere studierichting of door niet-studenten door middel van het afsluiten van een creditcontract.

Cursussen 2 ^{de} semester	Cursusgeld [°]	Docent	Dag	Uur	Lokaal	1 ^{ste} les 2 ^{de} semester
Joodse cultuur in diverse contexten	363,10 €	T. Dunkelgrün	Maandag	09.30 – 12.30	s.R.007	12/02
Jodendom en Filosofie	363,10 €	D. Baert	Woensdag	20.00 – 22.00	s.R.125	14/02
Studium Generale Joodse Studies **	322,60 €	J. Yeshaya e.a.	Donderdag	20.00 – 21.30	s.R.013 e.a.	13/02
Littérature française hors France (Moyen Orient, Afrique, Antilles)	363,10 €	K. Gyssels	Woensdag	13.00 – 16.00	s.E.207	14/02

* Toegang tot gebouw R via Rodestraat 14, 2000 Antwerpen. Gebouw E is toegankelijk via de Grote Kauwenberg 2, 2000 Antwerpen.

** Het Studium Generale bestaat uit een inleidende les gegeven door Dr. Joachim Yeshaya, gecombineerd met een keuze van 10 donderdagavondlezingen uit het lezingenprogramma georganiseerd door het Instituut. De datum voor de les met Dr. Yeshaya wordt bepaald in samenspraak met de studenten. Voor meer informatie gelieve contact op te nemen met het Instituut: +32 (0)3 265 52 43 ijs@uantwerpen.be.

INSCHRIJVEN gebeurt in drie stappen:

1. Aanmelding: in te vullen op www.uantwerpen.be/inschrijven.

2. Aanvraagformulier creditcontract online:

<https://forms.uantwerpen.be/nl/formulieren/studenten/flw/creditcontract/>.

Voor bijkomende informatie:

Mevr. Kathlijn Pittomvils
Sint-Jacobsmarkt 13 (SJ.014)
2000 Antwerpen

kathlijn.pittomvils@uantwerpen.be

+32 (0)3 265 45 64

3. Creditcontract: digitaal af te sluiten.

Voor de vakken van het 2de semester kan men zich inschrijven tot 14 februari 2024.

OPGELET: de cursus Studium Generale Joodse Studies is een jaaropleidingsonderdeel. Dit betekent dat u zich voor deze cursus enkel in het 1ste semester kan inschrijven.

[°] Voor het academiejaar 2023-2024 bestaat het inschrijvingsgeld uit een eenmalige inschrijvingssom van 282,1 € + 13,5 € per studiepunten.

OPGELET:

De algemene toelatingsvoorwaarde voor een inschrijving met een creditcontract is houder zijn van een diploma van het secundair onderwijs. Vergeet dus niet uw diploma van het secundair onderwijs en uw identiteitskaart mee te brengen. Deze documenten worden ter plaatse gekopieerd.

Het Instituut voor Joodse Studies biedt taalcursussen hedendaags Hebreeuws en Jiddisch aan op twee beheersingsniveaus.

Hedendaags Hebreeuws I

Aäron Malinsky

Studenten leren het Hebreeuwse alfabet en verwerven de vaardigheid om Hebreeuws te lezen en te schrijven. In interactieve seminars bouwen ze een basiswoordenschat op, alsook een basiskennis van de Hebreeuwse grammatica.

Hedendaags Hebreeuws II

Aäron Malinsky

Na een beknopte herhaling van de kennis verworven tijdens het eerste niveau worden de woordenschat en grammatica uitgebreid. Het praktische gedeelte van de cursus is gericht op het lezen van langere teksten en vertalingen. Naast schriftelijke en mondelinge taalbeheersing komen ook aspecten van de Joodse cultuur aan bod.

Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 16.

In het verlengde van de cursus Hebreeuws wordt een Hebreeuwse leesgroep aangeboden.

Leesgroep Hebreeuws

Van Tora naar Horah

In de Hebreeuwse leesgroep worden teksten uit de Tenach en de Sidoer afgewisseld met modern Israëlisch proza, waaronder vooral gedichten, liedjes en af en toe een Israëlische film (met Nederlandse ondertiteling). Zo worden de Israëlische en Joodse cultuur vanuit het Hebreeuws belicht.

De teksten worden telkens ter voorbereiding voor de komende les meegegeven. Uitgaand van de verbuigingen en woorden die in de teksten voorkomen, zullen ook korte woordenschat- en grammaticasessies in de leesgroep geïntegreerd worden.

Concept, voorbereiding en begeleiding: Aäron Malinsky

Tijdstippen: Dinsdag 5 en 12 maart 2024. Telkens van 19.00 tot 20.00 uur.

Plaats: Online sessies

Deelname is gratis. Inschrijven via ijjs@uantwerpen.be

Het Instituut voor Joodse Studies biedt taalcursussen hedendaags Hebreeuws en Jiddisch aan op twee beheersingsniveaus.

Jiddisch I - Ir. Paul Gybels

Het eerste niveau van de cursus Jiddisch heeft tot doel de cursisten het Jiddisch te leren lezen en schrijven. Nadruk wordt gelegd op het verwerven van grammaticale kennis en het opbouwen van een basiswoordenschat, zodat de cursisten op het einde van het eerste niveau in staat zijn zelfstandig eenvoudige teksten te lezen. Er wordt ook ruim aandacht besteed aan conversatie.

Jiddisch II - Ir. Paul Gybels

In het tweede niveau ontwikkelen cursisten verder hun kennis van de Jiddische grammatica en woordenschat door het lezen van literaire teksten en eenvoudige krantenartikelen en door gerichte oefeningen. Alles wordt in het werk gesteld om cursisten de vaardigheden bij te brengen om het Jiddisch vlot te kunnen lezen, schrijven en spreken.

De cursus Jiddisch I en II kan zowel als dag- of als avondcursus gevolgd worden.

Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 16.

In het verlengde van de cursus Jiddisch bestaat er sinds het academisch jaar 2002-2003 een succesvolle en levendige leesgroep Jiddisch, de *Leyenkrayz*.

Leesgroep Jiddisch

Wie ooit taallessen Jiddisch heeft gevolgd of op een andere manier met Jiddisch vertrouwd is, kan in de *Leyenkrayz* (leeskring) onder begeleiding van Paul Gybels het contact met deze taal onderhouden. Gedurende een jaar worden, tijdens tweewekelijkse bijeenkomsten, belangrijke werken uit de Jiddische literatuur gelezen. Om beurt lezen de deelnemers een stuk van de tekst voor (gevorderde lezers enkele bladzijden, wie nog niet zo vlot leest enkele paragrafen), daarna is er tijd voor verklaring en discussie.

Na *Der mames shabosim* van Chaim Grade blijven we in Vilnius met *Vilne, mayn Vilne* van Avrom Karpinovitsj.

Karpinovitsj werd in 1913 geboren in Vilnius. Zijn vader, Moïse Karpinovitsj (1882-1941), was de oprichter van het Jiddische Volkstheater van Vilnius. Hij werd kort na de Duitse inval in 1941 vermoord in het getto van Vilnius. Avrom zelf vluchtte naar de Sovjet-Unie, keerde in 1944 voor korte tijd terug naar Vilnius, maar kon zich in 1949 dan toch in Israël vestigen. Vanaf 1952 was hij zakelijk leider van het Israëlisch Filharmonisch Orkest. Daarnaast is hij zijn leven lang blijven schrijven in tijdschriften als *Nayvelt*, *Letste naves* en *Di goldene keyt*, en publiceerde hij zeven verhalenbundels en een toneelstuk.

Toen Litouwen in de jaren negentig onafhankelijk van de Sovjet-Unie was geworden, ging Karpinovitsj regelmatig terug naar zijn geboortestad. Zijn hernieuwde kennismaking met de stad en het gemis dat hij daarbij voelde, verwerkte hij onder meer in de bundel *Vilne, mayn Vilne*.

Karpinovitsj' Vilnius is beslist niet *Yerushalayim-de-Lite*, de stad van de hoge cultuur. Zijn aandacht gaat integendeel vooral uit naar de eenvoudige mensen en naar de kleurrijke Joodse onderwereld. Hij beschrijft zowel de dromen als de harde strijd om het dagelijkse bestaan van arme, in de marge van de maatschappij levende Joden in Vilnius. Met humor, genegenheid en menselijkheid portretteert hij visverkoopsters, arme sloebers, dieven en prostituees.

Volgens de dichter Avrom Sutskever kon behalve Chaim Grade niemand zo goed over Vilnius schrijven als Karpinovitsj. In 1981 ontving Karpinovitsj de Itzik Mangerprijs voor zijn bijdrage tot de Jiddische literatuur. Hij overleed in 2004.

Hilde Pach vertaalde enkele van de verhalen in *Vilne, mayn Vilne* uitstekend in het Nederlands en Helen Mintz deed hetzelfde in het Engels. Het Yiddish Book Center heeft een gratis audioboek met Shulamit Zhabinskaia.

Bron: Hilde Pach, "Avrom Karpinovitsj (1913-2004)", in: *Grine medine* nummer 16 (juli 2004).

Concept: Herman Note en Dominique Dossche

Voorbereiding en begeleiding: Paul Gybels

Plaats: Stadscampus UAntwerpen

lokaal S.E.207 | Grote Kauwenberg 2 | 2000 Antwerpen

Meer informatie: paul.gybels@uantwerpen.be

Tijdstip: Bijeenkomsten 2de semester 2023-2024:

31 januari | 14 en 28 februari | 13 en 27 maart

17 april | 8 en 22 mei | 5 en 19 juni 2024.

Telkens op woensdagavond **van 19.30 – 21.30 uur**.

Bij het kiezen van de data wordt rekening gehouden met religieuze feestdagen en vakantieperiodes.

Zingen in de leeskring Jiddisch

In de leeskring Jiddisch wordt doorgaans hard gewerkt. Volgens een vooraf door docent Paul Gybels rondgestuurde taakverdeling leest iedere aanwezige deelnemer een stukje voor. Je kunt het voorbereiden of niet, je kunt thuis zoveel bladzijden doornemen als meug en tijd toelaten, maar tijdens de bijeenkomst draagt iedereen zijn eigen steentje bij en het lezen loopt als een trein. Aan het eind van het academiejaar gaan er altijd stemmen op om het programma ontspannen af te sluiten, maar de vraag is: hoe? In juni kwam Bob Fradkin met een plan dat positief onthaald werd: we maken van de laatste les een gezamenlijke zangstond. Enkele deelnemers bereidden een aantal liedjes voor, Paul Gybels zorgde dat de teksten tijdens de les geprojecteerd werden en in plaats van een taakverdeling werd het verzoek rondgemaild om – ieder naar eigen goeddunken – voor een drankje of versnapering te zorgen. Het werd een feestelijke bijeenkomst met een glas en allerlei lekkers. Ieder vogeltje zong zoals het gebekt is. Duidelijk voor herhaling vatbaar want niemand had er iets op tegen toen Bob aan de vooravond van Chanoeka zijn gitaar weer bij zich had. Voorafgaand aan de dagorde van het lezen werden van ganser harte enkele Chanoekaliedjes gezongen. Lichtpuntjes tijdens de kortste dagen van het jaar.

Katelijne Theuwissen, cursist

INLEIDING TOT DE JOODSE CULTUUR

Prof. dr. Karin Hofmeester

De cursus “Inleiding tot de Joodse Cultuur” geeft inzicht in de belangrijkste elementen van het Joodse geloof en de Joodse geschiedenis. Studenten kunnen na afloop de begrippen die bepalend zijn voor de Joodse identiteit interpreteren en zij kunnen de wisselwerking tussen de voortdurende aanpassing en de zorg om het behoud van het “eigene” als rode draad in de Joodse geschiedenis herkennen. Zoveel mogelijk wordt dit aan de hand van levensverhalen en tekstfragmenten van invloedrijke Joodse geleerden, schrijvers en intellectuelen geïllustreerd. Verder wordt aandacht besteed aan het dagelijks leven in Joodse gemeenschappen in verschillende periodes en gebieden.

INLEIDING TOT DE JOODSE CULTUUR 2

Prof dr. Karin Hofmeester en Prof. dr. Vivian Liska

Dit vak is specifiek gericht op de Taal en Letterkunde-studenten van de Universiteit Antwerpen en bestaat uit het bijwonen van de cursus “Inleiding tot de Joodse Cultuur” met daarbij een verplicht aanvullend programma dat bestaat uit het bijwonen van vijf donderdagavondlezingen uit de semestriële lezingenreeks van het Instituut voor Joodse Studies.

STUDIUM GENERALE JOODSE STUDIES

Dr. Joachim Yeshaya

De cursus “Studium Generale Joodse Studies” bestaat uit een inleidende les door Dr. Joachim Yeshaya en een keuze van tien donderdagavondlezingen uit het aanbod van het Instituut voor Joodse Studies, gegeven door gerenommeerde gastsprekers uit binnen- en buitenland. Tijdens de inleidende les worden de grote lijnen van 3500 jaar Joodse geschiedenis geschetst en worden enkele historisch belangrijke figuren kort belicht. De avondlezingen benaderen het jodendom vanuit de meest diverse invalshoeken (historisch, cultureel, literair, religieus, filosofisch, sociologisch) en periodes.

JODENDOM EN FILOSOFIE

Dennis Baert – titularis Prof. dr. Vivian Liska

Deze cursus beoogt een historische en thematische ‘basisgeletterdheid’ in de Joodse filosofie aan te reiken. Na de inleiding waarin het concept Joodse filosofie zelf aan een kritische beschouwing wordt onderworpen en enkele – voor de later filosofische en theologische ontwikkelingen – belangrijke basisconcepten van het jodendom worden verhelderd, wordt er geopteerd voor de methode van een historisch overzicht van de oudheid tot vandaag. De zwaartepunten liggen bij het Middeleeuwse Rationalisme en de kritiek erop, de Verlichting, de radicale Joodse filosofie van de 20ste eeuw en de ‘political turn’ van het hedendaagse Joodse denken.

LITTÉRATURE FRANÇAISE HORS FRANCE (MOYEN ORIENT, AFRIQUE, ANTILLES) (in het Frans)

Prof. dr. Kathleen Gyssels

In dit college worden een aantal auteurs uit het Midden-Oosten, Franstalig Afrika, Haïti en de Antillen bestudeerd. Theoretische concepten van Albert Memmi, Jacques Derrida en Hélène Cixous worden ingezet op fictieve teksten van auteurs die vanuit hun opvoeding en jeugd in een Franstalige kolonie met multi-etnische achtergrond concepten als “double bind” en “third zone” illustreren. Zij zijn uitstekende “observers” van de spanning tussen religieuze gemeenschappen en etnische minderheden, zowel in het Midden-Oosten als in Frankrijk, omdat zij tegelijkertijd in- en outsiders van Arabische en Afrikaanse landen zijn en Joodse wortels hebben. Het is namelijk in dit “gastvrije” land dat zij zich allemaal hebben gevestigd en waar ze met dezelfde vragen worstelen. Gaston-Paul Effa (Kameroen) en L.P. Dalember (Haïti) zijn in hun romans bruggenbouwers tussen de Joodse en Zwarte diaspora en brengen de repercussies en “littekens” van de Tweede Wereldoorlog in verband met elkaar. Problemen als religieuze intolerantie, de moeilijke verstandhouding tussen de generaties, diaspora en de facetten van de multi-culturele samenleving vandaag worden via de teksten nader bestudeerd.

Joodse cultuur in diverse contexten

Dr. Theodor Dunkelgrün

Deze cursus biedt een vogelvlucht van de Joodse cultuurgeschiedenis in de periode vóór 1800. In drie historische tijdvakken (Oudheid, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd) kijken we naar verschillende beschavingscentra: de Perzische, de Griekse, en Romeinse Oudheid; het Middeleeuwse Midden-Oosten, Andalusië, en Europa; en het Ottomaanse Rijk, Europa, en de Trans-Atlantische wereld. In elk van deze contexten besteden we aandacht aan cultuurspecifieke ontwikkelingen, van het ontstaan van Joodse identiteit en literatuur buiten Judea, de verwoesting van de Tempel in Jeruzalem en de ontwikkeling van het Rabbijnse Jodendom tot de ontplooiing van Asjkenazische en Sefardische cultuursferen en de wisselwerking met Christendom en Islam. Bijzondere aandacht geven we een aantal vroegmoderne sleutelsteden: Antwerpen, Amsterdam, Venetië, Praag, en Constantinopel. Thematisch door de eeuwen heen zal onze aandacht uitgaan naar diasporacultuur, naar vormen van jodenhaat, naar wisselwerking tussen diversiteit en continuïteit, de rol van het land Israël, alsmaar uitdijende tradities van Torastudie, de Hebreeuwse taal en Joodse meertaligheid.

Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 17.

Cursussen 2023-2024	Contacturen	Studiepunten	Semester
Hedendaags Hebreeuws I	30	3	1+2
Hedendaags Hebreeuws II	30	3	1+2
Jiddisch I	30	3	1+2
Jiddisch II	30	3	1+2
Inleiding tot de Joodse Cultuur	30	3	1
Inleiding tot de Joodse Cultuur 2	45	6	1
Studium Generale Joodse Studies	30	3	1+2
Jodendom en Filosofie	30	6	2
Joodse cultuur in diverse contexten	45	6	2
Littérature française hors France	45	6	2

De lezingen vinden plaats op de Stadscampus van de Universiteit Antwerpen. Dit semester vinden de meeste lezingen plaats op dinsdag. **Alle lezingen zijn gratis toegankelijk mits aanmelding bij ijs@uantwerpen.be.**

Lokaalwijzigingen zijn mogelijk en zullen tijdig aangekondigd worden.

Dinsdag 13 februari 2024 om 20.00 uur

Holocaust Remembrance Day

Mutter der Erinnerung. Überleben im Versteck bei Antwerpen

Prof. Dr. Mona Körte – Universität Bielefeld

Lezing in het Duits, in samenwerking met Deutschcafé en de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de UAntwerpen.

Lezing in het Hof van Liere, Prentenkabinet, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen.

Na de lezing gaat Prof. Dr. Thomas Ernst (UAntwerpen) in gesprek met de spreekster.

Ein in Kontich bei Antwerpen gelegenes, von Schwestern des Ordens zum Heiligen Herzen von Jesus und Maria geführtes Kloster wird im Sommer 1942 zum Versteck von acht jüdischen Mädchen. Die zwischen zwei und sieben Jahre alten Mädchen sind Kinder aus nach Belgien eingewanderten Familien, die 1942, von keiner belgischen Behörde mehr geschützt, zur Deportation und Ermordung bestimmt waren. Die Überlebensgeschichte dieser Mädchen bleibt lückenhaft, da sie unweigerlich mit den Daten der vielen Nicht-Geretteten verflochten ist und der Holocaust – das wissen wir seit Primo Levi – als Versuch eines umfassenden *Memorizids* und damit als ein Ereignis ohne Zeugen geplant war.

Der Vortrag von Mona Körte folgt den Spuren der eigenen Mutter, deren Erzählungen als ehemals verstecktes Kind auf einer in die Katastrophe verwickelten Erinnerung beruhen. In der ungesicherten Rekonstruktion eines eigentlich verbotenen Lebens wird die Sprache zur Mutter der Erinnerung.

De opname van deze lezing zal beschikbaar worden gesteld op het YouTube-kanaal van het Instituut voor Joodse Studies via www.uantwerpen.be/ijs.

Mona Körte ist Professorin für Allgemeine und Vergleichende Literaturwissenschaft und europäisch-jüdische Literatur an der Universität Bielefeld. Zuvor lehrte sie an verschiedenen Universitäten in den USA, Österreich und Deutschland: 2010 war sie Kurt-David-Brühl-Gastprofessorin am Centrum für Jüdische Studien der Universität Graz, 2015 lehrte sie als Max Kade Distinguished Visiting Professor am German Department der University of Virginia in Charlottesville/USA. Von 2016 bis 2018 leitete sie den Forschungsbereich „Weltliteratur“ am Leibniz-Zentrum für Literatur- und Kulturforschung Berlin. Sie arbeitet im Schnittpunkt von Literatur und Zeugenschaft, jüngst hat sie veröffentlicht zum Drama der Rede in Dante Alighieris *Commedia*, zu retrogradem Erzählen und zum Pass als *pars pro toto* der Person.

Dinsdag 27 februari 2024 om 20.00 uur

Literary Messianism: Kafka – Lasker-Schüler – Celan

Prof. Dr. em. Vivian Liska - University of Antwerp

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.012, Rodestraat 14.**

Situated at the crossroads of theology, politics, history, and philosophy, messianism plays a crucial role in early 20th-century German-Jewish thought. While the importance of messianic thinking among philosophers from Hermann Cohen to Walter Benjamin, Gershom Scholem and Franz Rosenzweig is widely acknowledged, ideas of redemption in German-Jewish literature are both underexplored and challenging to pinpoint. This difficulty arises mainly because messianic themes and motifs are subtly woven into literary works and do not crystallize into any doctrine or ideology. However, examples from the writings of three major German-speaking Jewish authors from the last century—Franz Kafka, Else Lasker-Schüler, and Paul Celan—reveal a striking correspondence between messianism and modernism. In their literary creations, this affinity is marked by a keen awareness of incompleteness accompanied by a profound sense of potentiality that expands the boundaries of the established order, affirms the quotidian and the concrete, and focuses on the care for the common world.

Vivian Liska is Director of the Institute of Jewish Studies and Professor em. of German Literature at the University of Antwerp. She is also Distinguished Visiting Professor in the Faculty of the Humanities at the Hebrew University, Jerusalem. She has published extensively on literary theory, German modernism, and German-Jewish authors and thinkers. In 2012 she was awarded the Cross of Honor for Sciences and the Arts from the Republic of Austria. She is the (co-)editor of numerous books, including the two-volume ICLA publication *Modernism*, which was awarded the Book Prize of the Modernist Studies Association in 2008. She is the editor of the book series “Perspectives on Jewish Texts and Contexts” (Berlin, De Gruyter). Her recent books include *When Kafka Says We: Uncommon Communities in German-Jewish Literature* (Indiana University Press, 2009), *Fremde Gemeinschaft: Deutsch-jüdische Literatur der Moderne* (2011), and *German-Jewish Thought and Its Afterlife: A Tenuous Legacy* (Indiana University Press, 2017; translated into German in 2021 and into Hebrew in 2023).

Dinsdag 5 maart 2024 om 20.00 uur

Philosophies of Love between Judaism and Christianity

Dr. Nadav S. Berman (University of Haifa), met een respons door Prof. dr. Willem Styfhals (KU Leuven)

Lezing in het Engels, georganiseerd in samenwerking met UCSIA.

Lezing in het Hof van Liere, Willem Elsschotzaal, Prinsstraat 13b, 2000 Antwerpen.

Deze lezing zal gevolgd worden door een receptie.

Aanmelden voor deze lezing via www.ucsia.org.

This lecture aims to provide a basic scheme for examining philosophies of love in Judaism, vis-à-vis Christianity, and Abrahamic religions more broadly (i.e. Islam). Here we address the influential typology provided by Anders Nygren (1890-1978) in his magnum opus *Agape and Eros*. Nygren, a prominent theologian and Bishop of Lund, Sweden, ultimately contended that the fundamental motif of Judaism is *Nomos*, of Hellenism – *Eros*, and of Christianity – *Agape* or love that is universal, impartial, and disinterested. After presenting Nygren's thesis, and reviewing critical Christian responses to it, we ask how his model may help in thinking about modern Jewish philosophies of love, and about pre-modern Jewish tradition (Biblical, Rabbinic, and Medieval), and especially its early formations.

Nadav Shifman Berman is currently a Research fellow at the Faculty of Law, University of Haifa. He recently completed a Kreitman postdoctoral fellowship at the Goldstein-Goren Department of Jewish Thought, Ben-Gurion University of the Negev, where he examined Jewish Thought vis-à-vis the Christian *Agape*. Prior to that, Nadav was a postdoctoral associate at Yale University's Jewish Studies Program and the Department of Philosophy. His doctoral work, at the Hebrew University of Jerusalem, investigated philosophical links between Pragmatism and Jewish Thought.

Willem Styfhals is Assistant Professor at the Institute of Philosophy, KU Leuven, where he is a member of the Centre for Metaphysics, Philosophy of Religion and Philosophy of Culture. He is the author of *No Spiritual Investment in the World: Gnosticism and Postwar German Philosophy* (Cornell UP, 2019) and *Apologie van het Schrift* (Grafische Cel, 2022).

Donderdag 7 maart 2024 van 13.00 tot 15.00 uur

Franz Rosenzweig and Martin Buber on Divine and Human Love

Dr. Nadav S. Berman (University of Haifa)

Leesseminarie in het Engels, uitzonderlijk op donderdag, georganiseerd in samenwerking met UCSIA.

Leesseminarie in lokaal s.D.013, Grote Kauwenberg 18, 2000 Antwerpen.

Aanmelden voor dit leesseminarie via www.ucsia.org.

After presenting the *Nomos/Eros/Agape* scheme, and asking how it may shed light on early Judaism, we move in this reading seminar into the modern era. Here we consider the views of Franz Rosenzweig and Martin Buber, both explicit and implicit, about *Agape*. We will read select sections from Rosenzweig's book *The Star of Redemption*, and from Buber's book *Two Types of Faith*. Discussing them, we will see how Rosenzweig and Buber were concerned, though in different ways, about strict or non-pragmatist versions of *Agape*. We hence ask if there could be found a Jewish-Christian (and broader Abrahamic, or even pan-religious or humanistic) common cooperative ground, and whether such pragmatist religious understanding may help humanity in searching constructively for a better future.

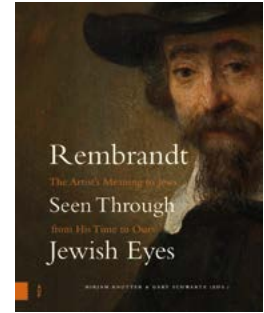
Donderdag 14 maart 2024 om 20.00 uur

Rembrandt Seen Through Jewish Eyes

Mirjam Knotter (Joods Museum Amsterdam) | Gary Schwartz (uitgever en kunsthistoricus) | Prof. dr. Bart Wallet (Universiteit van Amsterdam)

Lezing in het Nederlands/Engels.

Deze lezing gaat door in het KMSKA Museum - Leopold de Waelplaats 1, 2000 Antwerpen

Rembrandt en zijn (Joodse) burens: een wandeling door de buurt

Toen Rembrandt in Amsterdam aankwam, vormde de Sint Antoniesbreestraat een centrum van artistieke activiteit in een buurt waar veel immigranten van diverse achtergronden en religieuze denominaties, waaronder veel Joden, zich hadden gevestigd. Welgestelde Sefardische Joden kochten huizen in het blok van Rembrandt en werden zo zijn directe burens. Rembrandt had duidelijk uitgebreid contact met sommigen van hen: hij verhuurde hen ruimtes in zijn kelder, aanvaardde opdrachten van hen en had soms ruzie met hen. Een gedetailleerde reconstructie van de bewoners en eigenaren van eigendommen in het blok van Rembrandt biedt inzicht in welke Joodse bewoners de kunstenaar mogelijk kenden, en wie

Rembrandt misschien aan zijn voordeur of tijdens een wandeling door zijn buurt heeft gezien of ontmoet.

Mirjam Knotter is kunsthistorica en hoofdconservator bij het Joods Museum in Amsterdam. Ze was co-curator en coauteur van de tentoonstelling en publicatie *De 'Joodse' Rembrandt: de mythe ontrafeld* (2006-7). Momenteel leidt ze een project dat het dagelijks leven en de materiële cultuur van de voormalige Joodse buurt in Amsterdam reconstrueert, evenals een tentoonstelling over het dagelijks leven in de Jodenbreestraat in de tijd van Rembrandt (2025).

Jewish Art Collectors Take Rembrandt to Their Hearts

From his day to ours, Rembrandt has exerted a notable draw on Jewish art collectors. In part, their interest is more than a matter of taste. Certain patterns can be detected in the timing and nature of their purchases. This lecture reviews the main features concerned, with particular emphasis on the fraught period of heightened antisemitism in France and Germany from the 1880s until the First World War, a period when the purchase of Rembrandt paintings by Jewish collectors

took a quantum leap. Several of their acquisitions they donated to the most prestigious museums in their countries, thus calling attention to themselves as benefactors of their nation, and to the high status of an artist felt to be friendly toward the Jews.

Gary Schwartz (1940) attended Jewish day schools in New York before he took up the study of art history at New York University and Johns Hopkins University. He moved to the Netherlands in 1965, where he has been active as a publisher as well as an art historian. Rembrandt has been a major focus of his attention since the 1960s. In 2009 he was awarded the tri-annual Prince Bernhard Culture Fund Prize for the Humanities.

'Gij, Rembrandt, behoort tot ons'. Joden, kunst en nationalisme in de lange negentiende eeuw

In de negentiende eeuw werd Rembrandt een waar kunsticoon die door verschillende naties werd toegeëigend. Ook voor Joden groeide de grote schilder uit tot voorbeeld; hij werd de ideale buurman voor Joden. Waarom was Rembrandt zo belangrijk voor Joden? Welke beelden werden op hem geprojecteerd? En hoe verhiel dit ideale beeld zich tot de historische werkelijkheid? In deze lezing zullen we de Joodse toe-eigening van Rembrandt en de spanning tussen herinneringspolitiek en historische werkelijkheid verkennen.

Bart Wallet is hoogleraar vroegmoderne en moderne Joodse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Hij heeft uitgebreid gepubliceerd over de geschiedenis van de Amsterdamse Joden en was een van de redacteuren en auteurs van *Reappraising the History of the Jews in the Netherlands* (Liverpool, 2021). Samen met Tirtsah Levie Bernfeld schreef hij *Jews in the Netherlands: A Short History* (Amsterdam, 2023). Hij is lid van het uitvoerend comité van de European Association of Jewish Studies, redacteur van het *European Journal of Jewish Studies* en mede-hoofdredacteur van *Studia Rosenthaliana*.

Rembrandt Seen Through Jewish Eyes: The Artist's Meaning to Jews from His Time to Ours, edited by Mirjam Knotter and Gary Schwartz, appeared with Amsterdam University Press in 2023.

Dinsdag 19 maart 2024 om 20.00 uur

IJS/Kazerne Dossin-lezing

De rol van de NMBS in de deportaties tijdens de Tweede Wereldoorlog

Nico Wouters (CegeSoma)

Met een respons door Dr. Veerle Vanden Daelen (Kazerne Dossin)

Lezing in het Nederlands. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14.**

De Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS) is misschien wel het meest sprekende voorbeeld van wat in België de 'politiek van het minste kwaad' heet: de strategische samenwerking met de Duitse bezetter om de belangen van België en de bevolking te verdedigen. Op die manier voerde de NMBS ook militaire diensten uit voor de bezetter. Bovendien werkte het bedrijf mee aan de massale deportatie van Joden en Roma, politieke gevangenen en Belgische dwangarbeiders. Hoe is het zover kunnen komen? Wie nam de beslissingen? Waren er marges voor onderhandeling en waarvoor werden die (niet) gebruikt? Welke rol speelde het verzet? In deze lezing bespreekt Nico Wouters hoe we deze tegenstrijdige geschiedenis vandaag kunnen begrijpen. In 2022 gaven minister Georges Gilkinet van Mobiliteit en de Senaat de opdracht voor dit onderzoek, dat in december 2023 als rapport en publieksboek werd gepubliceerd.

Nico Wouters is hoofd van het CegeSoma, het Studiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (Rijksarchief), gastprofessor aan de UGent en co-hoofdredacteur van het *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*. Hij publiceerde onder meer *Oorlogsburgemeesters 40-45* (2004) en *De Führerstaat* (2007). Hij is gespecialiseerd in de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog en herinneringspolitiek.

Dinsdag 26 maart 2024 om 20.00 uur

Dangerous Jews, Model Jews, and Satire under the Caesars

Prof. Dr. Aaron Kachuck (UCLouvain)

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.012, Rodestraat 14.**

Ending his *Römische Geschichte* (Band 5, 1885), Theodor Mommsen surprisingly claims that Julius Caesar's Greco-Roman Empire was based upon Romans and Greeks, but also on "a third nationality, the Jews, everywhere and nowhere at home, and everywhere and nowhere powerful (*nirgends heimisch und überall und nirgends mächtig*). An effective leaven of cosmopolitanism and of national decomposition" (*Ferment des Kosmopolitismus und der nationalen Dekomposition*). Mommsen thought Jews the model citizens of Caesar's new super-state. Although wrong about Caesar's state, this paper argues that Mommsen was right *mutatis mutandis* about Roman poets, especially Roman satirists, for whom, from Horace on, Jews proved paradoxical models for poetic liberties. Even in apparently Judeophobic works such as the satire of Persius and Juvenal, Kachuck shows, Jews continue to serve paradoxically as mirrors for poetry and for satire in particular, the one literary genre that, to the Romans, was "entirely our own" (*quidem tota nostra est*).

Aaron Kachuck, Professor of Latin Literature at the University of Louvain (Louvain-la-Neuve) and *quondam* Fellow of Trinity College, Cambridge, works at the intersection of literature and religion at Rome. He is the author of *The Solitary Sphere in the Age of Virgil* (Oxford University Press, 2021), and is currently writing a commentary on the *Satires* of Persius (Cambridge University Press) and a monograph on ritual and literature in Virgil's Rome, and directing multiple edited volumes, including *The Cambridge Companion to Cynicism*, the *Bloomsbury Cultural History of Solitude in Antiquity*, and twin volumes on cosmography in Greece, Rome and their afterlives.

Donderdag 2 mei 2024 om 19.00 uur

Einstein en de wetenschappelijke exodus uit Europa

Dr. Theodor Dunkelgrün - Universiteit Antwerpen

Lezing in het Nederlands.

Deze lezing gaat door in het Red Star Line Museum, Montevideostraat 3, 2000 Antwerpen, en zal gevolgd worden door een (gratis) rondleiding doorheen de tentoonstelling "Einstein in Antwerpen".

Lezing uitzonderlijk op donderdag om 19.00 uur. Inschrijven verplicht: ijis@uantwerpen.be.

Albert Einstein was niet alleen de meest wereldberoemde wetenschapper, hij was ook een wereldberoemde vluchteling. En die twee waren nauw met elkaar verbonden: de Nazi's bestempelden zijn relativiteitstheorie immers als "Joodse wetenschap". Onder de massa's Joden en anderen die getracht hebben na de opkomst van het nazisme om Europa te ontvluchten, bevonden zich talrijke wetenschappers en academici. Dankzij zogenaamde Exilforschung is er enorm veel bekend over wat wel de grootste "brain drain" in de moderne geschiedenis is geweest. Er is vrijwel geen vakgebied van de natuurwetenschappen, sociale wetenschappen en geesteswetenschappen dat niet gevormd is door het werk van vluchtelingen voor wie Einstein zich in de jaren 1930 vurig en tomeloos heeft ingezet. In deze publiekslezing zal Theodor Dunkelgrün vertellen over de rol van Einstein in die intellectuele exodus, die voor een aanzienlijk deel door Antwerpen voerde.

Theodor Dunkelgrün is docent Joodse geschiedenis aan de Universiteit Antwerpen en medewerker van het Instituut voor Joodse Studies. Zijn onderzoek richt zich voor een groot deel op de cultuurgeschiedenis en boekgeschiedenis van de nieuwe tijd, waarbij ballingschap een sleutelrol speelt. Hij is tevens reeds jaren betrokken bij organisaties die zich inzetten voor academische vluchtelingen.

Dinsdag 7 mei 2024 om 20.00 uur

Reshaping Jewish Orthodoxy Through the Arts in the Digital Age

Ass. Prof. Dr. Jessica Roda (Georgetown University)

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14.**

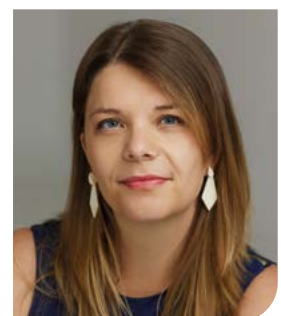
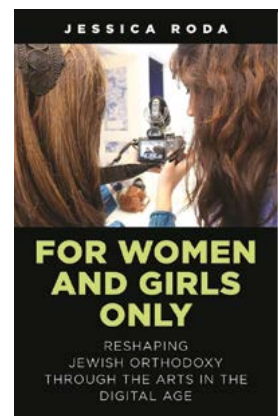
Na de lezing is er een signersessie voorzien.

Mainstream portrayals of ultra-Orthodox religious women often frame their faith as oppressive: they are empowered only when they leave their community. Jessica Roda's forthcoming book *For Women and Girls Only* flips this notion on its head. Drawing on six years of fieldwork between New York and Montreal, Roda examines modern performances on the stage and screen directed by and for ultra-Orthodox women. Their incredibly vibrant Jewish artistic scenes defy stereotypes that paint these women as repressed, reclusive to their *shtetl*, and devoid of creativity and agency.

In this lecture, Jessica Roda will argue that access to technology has completely transformed how ultra-Orthodox women express their way of being religious and that the digital era has enabled them to create an alternative entertainment market outside of the public, male-dominated one. She will show how the arts expressed by all these women offer a means of not only social but also economic empowerment in their respective worlds.

Her book offers a groundbreaking reversal of mainstream portrayals of ultra-Orthodox religious women, and of those who have left the community yet maintain ties to it. It is the first work to focus on the ultra-Orthodox female art scene in music, film, and dance across North America and on social media.

Jessica Roda is Assistant Professor of Jewish Civilization at Georgetown University's Walsh School of Foreign Service. After a first book on the political implications of Sephardic music in France (*Se réinventer au présent. Les Judéo-Espagnols de France*, PUR 2018), she wrote a second monograph telling the captivating stories of ultra-Orthodox Jewish women, as well as the ones who broke away from religion, and their use of the arts, the digital, and technology to reshape Orthodoxy (*For Women and Girls Only: Reshaping Jewish Orthodoxy through the Arts in the Digital Age* (NYU Press, 2024)).

Dinsdag 14 mei 2024 om 20.00 uur

**Network for European Philosophy
and the Jewish Tradition**

What is Jewish Philosophy? Between the Particular and the Universal

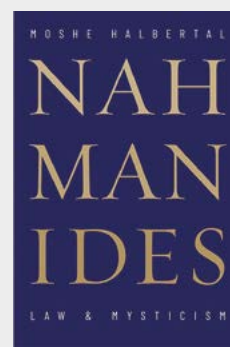
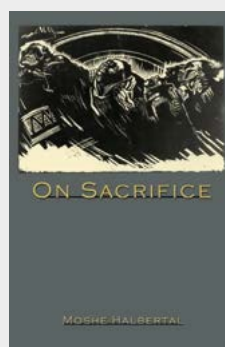
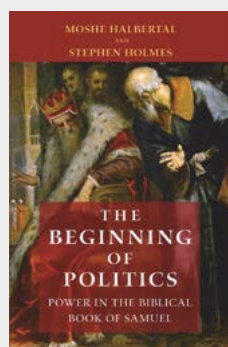
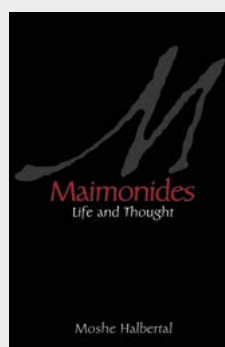
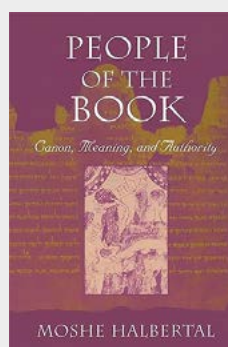
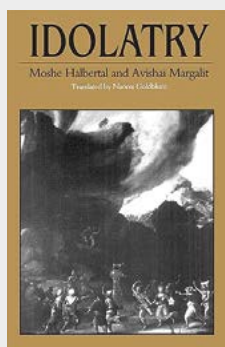
Prof. Dr. Moshe Halbertal (NYU Law School / Hebrew University of Jerusalem)

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14.**

Deze lezing vormt de openingslezing van het nieuw opgerichte Network for European Philosophy and the Jewish Tradition (zie pagina 34 voor meer informatie).

Jewish Thought is shaped and developed within a particular tradition committed to canonical texts informed by a story of a people. Philosophy has the aspiration of being universal, addressing humans above and beyond particular space, time or history. The lecture will explore the questions that are raised by this presumed tension: How is the particular Jewish tradition transformed by its encounter with philosophy or "reason"? In what way can philosophy be informed by the insights developed by a Jewish particular point of view? What is the meaning of a commitment to humanism grounded within a particular narrative and sensibility? Is there any other way to ground such a commitment?

Moshe Halbertal is the Gruss Professor at NYU Law School, the John and Golda Cohen Professor of Jewish Thought and Philosophy at the Hebrew University, and a member of Israel's National Academy for Sciences and the Humanities. Among his books are *Idolatry* (co-authored with Avishai Margalit) and *People of the Book: Canon, Meaning and Authority*, both published by Harvard University Press. His books *On Sacrifice*, *Maimonides: Life and Thought*, and *The Beginning of Politics: Power in the Biblical Book of Samuel* were published by Princeton University Press. His latest book, *Nahmanides: Law and Mysticism* was published by Yale University Press in September 2020.

Donderdag 23 mei 2024 om 20.00 uur

De Joodse Raden

Prof. Dr. Bart van der Boom (Universiteit Leiden) & Dr. Laurien Vastenhout (NIOD Instituut)

Lezing in lokaal R.012, Rodestraat 14.

Lezing in het Nederlands in het kader van de 16de Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen. Voor meer informatie over de Contactdag, zie blz. 31.

'Joodse Raden' in West-Europa: een vergelijkend perspectief

In de periode na de Tweede Wereldoorlog werd voornamelijk negatief geoordeeld over de rol van 'Joodse raden' in bezet Europa. Ze werden gezien als werktuigen in de handen van de Duitse bezetter, die hadden bijgedragen aan het maatschappelijk isoleren en deporteren van de Joden. De vertegenwoordigers van deze organisaties werden en worden vaak nog steeds beschouwd als collaborateurs. Laurien Vastenhout laat zien dat deze geschiedenis in werkelijkheid veel complexer is dan tot nu toe werd aangenomen. In deze lezing bespreekt ze de manier waarop de Joodse leiders in West-Europa een weg probeerden te vinden tussen de steeds verdergaande eisen van de bezetter en de wens om Joden hulp te verlenen.

Laurien Vastenhout is onderzoeker bij het NIOD Institute for War, Holocaust and Genocide Studies in Amsterdam. In de afgelopen jaren heeft haar onderzoek zich met name gericht op de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in West-Europa, de Jodenvervolgung, en het ontstaan en functioneren van 'Joodse Raden'. In 2023 ontving ze een beurs van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) voor een nieuw onderzoeksproject naar 'Joods'/'niet-Joods' 'gemengd gehuwden' tijdens de Tweede Wereldoorlog. Haar boek *Between Community and Collaboration: 'Jewish Councils' in Western Europe under Nazi Occupation* (Cambridge University Press, 2022), ontving recentelijk de Yad Vashem International Book Prize for Holocaust Research.

De politiek van het kleinste kwaad. De Joodse Raad voor Amsterdam

Deze lezing draait om de meest voor de hand liggende vraag betreffende de Joodse Raad van Amsterdam: waarom werkte een gezelschap Joodse notabelen mee aan de uitstoting en deportatie van de Nederlandse Joden? Historici als Presser en De Jong meenden, en vele leken menen nog steeds, dat de leiding en medewerkers van de Joodse Raad allereerst zichzelf en hun naasten probeerden te redden; dat zij in essentie het algemeen belang van de Joden opofferden aan hun eigenbelang. Wie door de ogen van destijds kijkt, ziet dat de werkelijkheid complexer is.

Bart van der Boom (1964) studeerde af in Geschiedenis (1988) en Amerikanistiek (1989) aan de Universiteit van Amsterdam. Hij promoveerde in 1995 aan de Universiteit Leiden, waar hij sinds 1998 werkzaam is als universitair docent Nederlandse Geschiedenis. Hij publiceerde zes boeken: *Kees van Geelkerken. Rechterhand van Mussert* (1990); *Den Haag in de Tweede Wereldoorlog* (1995); *'Atoomgevaar? Dan zeker BB'. De geschiedenis van de Bescherming Bevolking* (2001); *'We leven nog'. De stemming in bezet Nederland* (2003); *'Wij weten niets van hun lot'. Gewone Nederlanders en de Holocaust* (2012) - bekroond met de Libris Geschiedenis Prijs - en *De politiek van het kleinste kwaad. Een geschiedenis van de Joodse Raad voor Amsterdam 1941-1943* (2022), genomineerd voor de Libris Geschiedenis Prijs (shortlist).

5-6 February 2024

Internationaal online symposium

Jewish Law and International Law: Past, Present, and Future

An attempt at organizing a think tank to explore the contributions of Jews in the field of international law and tackle some of the most controversial issues which affect not only worldwide Jewry, but the world at large today.

Georganiseerd in samenwerking met de onderzoeksgroep Power in History / Centre for Political History van de Universiteit Antwerpen.

Program

Monday, February 5, 2024

15.00-15.15	Opening introductions
15.15-16.00	Keynote speaker Prof. Dr. Tudor Parfitt Florida International University
<i>The Other-Within: Jews in Christian Europe in the Early Modern Period</i>
16.00-16.30	Dr. Yehonatan Elazar-DeMota University of Antwerp
<i>The Development of Private International Law Among the 18th-Century Nação</i>
16.30-17.00	Discussion: Q&A
17.00-17.30	Dr. Amos Israel-Vleeschhouwer Sapir College
<i>Halakhah, International Law, and Israeli National Law</i>
17.30-18.30	Dr. Reut Yael Paz University of Giessen & Dr. Isaac Lifshitz Shalem College
<i>The Status of Jerusalem, the Temple Mount, the Halakhah, and International Law</i>
18.30-19.00	Discussion: Q&A

Tuesday, February 6, 2024

15.00-15.15	Opening remarks
15.15-15.45	Dr. Gilad Ben-Nun University of Leipzig
<i>East African Migrants in Israel, Halakhah, and Human Rights Law</i>
15.45-16.15	Prof. Dr. Michael Broyde Emory University
<i>War, Halakhah, and Humanitarian Law</i>
16.15-16.45	Discussion: Q&A
16.45-17.15	Dr. Chaya Gershoni Hebrew University
<i>Disability, Halakhah, and Human Rights Law</i>
17.15-17.45	Prof. Dr. Ronit Irshai Bar-Ilan University, Shalom Hartman Institute
<i>Abortion, Halakhah, and Human Rights Law</i>
17.45-19.05	Discussion & Concluding Remarks

Opnames van dit online symposium zullen beschikbaar worden gesteld op het YouTube-kanaal van het Instituut voor Joodse Studies (toegankelijk via www.uantwerpen.be/ijs).

Donderdag 23 mei 2024

16de Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen

| Lokaal s.E.201, Grote Kauwenberg 18, 2000 Antwerpen

- 08.30-09.00 Registration and coffee
- 09.00-09.15 Welcome **Theodor Dunkelgrün, Karin Hofmeester & Veerle Vanden Daelen**
- 09.15-10.45 **Social Help, Social Mobility and Diamonds from Early Modern History to Contemporary History** | Chair: **Jessica Roitman**
Ronny Reshef, Lucas Meijs, Bart Wallet - *Checks and balances within Jewish self-help organisations in the early modern times*
José Alberto Rodrigues da Silva Tavim - *The virtue of precious stones, and the virtue of their dealer. Ishack de Matatia Aboab and his book of all precious stones (1690)*
Joris Kok - *Forming Futures in Facets: Social Mobility of Jewish Diamond Workers' Children, 1870-1940*
- 10.45-11.00 Coffee Break
- 11.00-12.30 **Jewish interpretations and representations in the 20th century** | Chair: **David Wertheim**
Eyal Boers - *Weergevonden: The image of the Jew in a Dutch silent film*
Gaëtan Regniers - *Translation as Insulation. The Life and Work of A.E. Boutelje During World War II*
Louise Counet - *Shoah and Autofiction*
- 12.30-14.00 **Lunch with session on the Association of Jewish Studies** | Chair: **Theodor Dunkelgrün, t.b.c.**
Discussion on how to set up a Belgian Associations of Jewish Studies, how does it work in the Netherlands? | Participants: **Karin Hofmeester, Ronny Reshef, Janiv Stamberger, Veerle Vanden Daelen,**
- 14.00-16.00 **The Shoah in the Low Countries: New Perspectives** | Chair: **Veerle Vanden Daelen**
Lola van der Made - *The Microcosms of the Holocaust in The Netherlands: the value of comparative microhistory in Holocaust research*
Ludo Verbist - *The faith of the Jews at the Green Border*
Janiv Stamberger & Dorien Styven - *Jewish resistance in Antwerp (1940-1944)*
Richard Menkis - *"In that place of evil memory": A Canadian Reporter Reacts to Breendonk*
- 16.00-16.15 Coffee Break
- 16.15-17.15 **Post-Holocaust Jewish life** | Chair: **Daniël Metz**
Sietske van der Veen - *Mapping Contested Spaces in Post-War Jewish Amsterdam*
Veerle Vanden Daelen - *Holocaust-survivors in (post-war) Antwerp - An Urban History of Orthodoxy and Diamonds*
- 17.15-17.30 **Concluding remarks** | **Karin Hofmeester & Veerle Vanden Daelen**
- 20.00 **Evening lecture:** Double presentation by **Laurien Vastenhout** and **Bart van der Boom**
room R.012, Rodestraat 14

17 - 18 juni 2024

Internationaal symposium

“What do I have in common with Jews?”

New Readings of Kafka One Hundred Years after his Death

Universiteit Antwerpen | Stadscampus

“What do I have in common with Jews?” On the occasion of the centennial of Kafka’s death a two-day symposium at the University of Antwerp from June 17-18, 2024 will explore new approaches to this question he asked himself in different ways throughout his life. Although his early readers such as Max Brod, Walter Benjamin, Gershom Scholem, Margarete Susman and Hannah Arendt pointed to the importance of Kafka’s Jewish background and its relevance for his writings, this focus is still largely viewed as marginal within the vast domain of Kafka scholarship. In recent decades, however, many books and articles have dealt with Kafka’s relationship to Judaism, Jewishness, Zionism, the Bible and the Talmud, Hebrew and Yiddish, Kabbalah, Hasidism and more. The Antwerp symposium will chart and reconsider the Jewish dimensions of Kafka’s life and writings in light of new findings, theoretical approaches and historical developments.

Speakers:

Ruthie Abeliovich | Tel Aviv University

On “In Our Synagogue”

Mark Gelber | Ben Gurion University, Beer Sheva

Kafka as a Jewish Reader and Jewish Readings of his Writing

Sander Gilman | Emory University, Atlanta

Kafka: Reinvented for Our Time of Plague and Antisemitism

Ruth Kanner Theater Company:

Kafka’s Hebrew Notebooks

Michael Levine | Rutgers University, New Brunswick

An Impossible Community: Kafka’s Jackals and Arabs

Vivian Liska | University of Antwerp and The Hebrew

University of Jerusalem

Kafka’s Biblical Investment in the World

Paul North | Yale University, New Haven

Kafka’s Atheology

Freddie Rokem | Tel Aviv University

Entering the Law

Eli Schönfeld | Shalem College, Jerusalem

What Remains: Kafka and the Nothingness of Judaism.

Galili Shahar | Tel Aviv University

Kafka’s Closet

Rochelle Tobias | Johns Hopkins University, Baltimore

History for an Ahistorical People: Kafka’s Josefine.

Jana Vijayakumaran | Universität Duisburg-Essen

Magical creations. Kafka’s prose writing and

the (de-)figuration of the Golem

Gratis toegankelijk mits inschrijving: ijjs@uantwerpen.be. Gedetailleerd programma beschikbaar vanaf april 2024.

1 - 10 July 2024

Summer School

Families, Law, and Religion

A Comparative Study of Israel and the U.S.

University of Antwerp | Faculty: Prof. Ayelet Blecher-Prigat

Family law often reflects deep cultural values and norms. Therefore, exploring how different legal systems address matters related to family relations provides valuable insights into cultural distinctions.

In Israel, family law, particularly its religion-based laws governing marriage and divorce, is considered to embody the country's identity as a Jewish state, encompassing both its cultural-religious Jewish identity and its connections with the global Jewish community. This course will familiarize you with this unique legal landscape, which combines a mixture of religious and secular-civil laws. Our focus will be on understanding the socio-legal and political dynamics that drive developments in this field, particularly concerning access to marriage, the ability to divorce, reproductive rights, and the establishment of parenthood. You will also be introduced to the complex relationship between the parallel judicial systems that share jurisdiction in matters of family law: the religious courts and the civil family courts.

The course will also compare Israeli law with different Anglo-American jurisdictions, primarily the U.S., regarding their approach on a number of family law issues. This comparative perspective will equip you with a nuanced understanding of the intricate relationship between law, family, and religion in different cultural contexts.

This course is targeted towards undergraduate, graduate and doctoral students, particularly from the Faculty of Law but also including Jewish Studies students, and incoming Erasmus students.

Deadline for application: 1 April 2024.

Ayelet Blecher-Prigat is Professor of Law and serves as the Dean of Law School at the Academic College of Law & Science in Israel. Professor Blecher-Prigat holds degrees in law from Columbia Law School (LLM, Kent Scholar and JSD) and from Tel Aviv University (LLB, magna cum laude). Her research focuses on family law and theory, children's rights, and law and religion in Israeli law. Her work has been published in leading Israeli law journals as well as in the *Arizona State Law Journal*, *Harvard Journal of Law & Gender*, *George Mason Law Review*, and *Columbia Human Rights Law Review*.

Further details: www.uantwerpen.be/ijs-summer-school.

New

Network for European Philosophy and the Jewish Tradition

Arthur Cools (UAntwerp), Vivian Liska (UAntwerp), Willem Styfals (KU Leuven)

Coordinator: **Dennis Baert**

Administrator & webmaster: **Jan Morrens**

The Institute of Jewish Studies, in cooperation with the Center for European Philosophy (UAntwerp) and the Institute of Philosophy (KU Leuven) are currently setting up a new interdisciplinary network for European Philosophy and the Jewish tradition in light of current questions and concerns.

The study of the manifold intersections and the mutual interactions between European philosophy and the Jewish tradition has, in recent years, received increasing attention among scholars in European philosophy and in Jewish Studies. This new network seeks to bring together researchers who can contribute to and benefit from a synergy of these two fields.

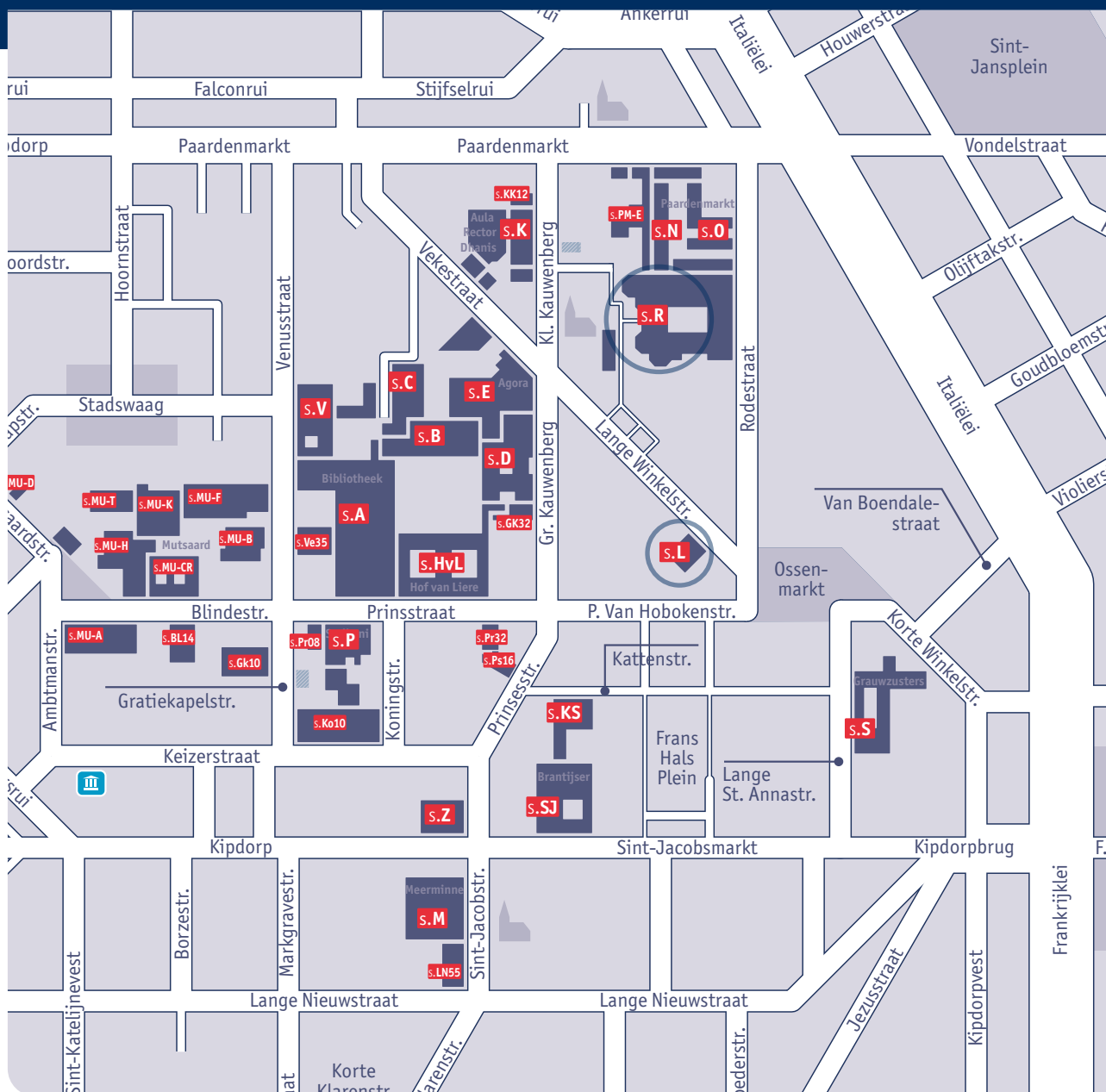
The Jewish textual tradition consists of a great variety of modes, genres and perspectives ranging from legal, theological and exegetic investigations to mystical and speculative literature. From antiquity and medieval times to the present, the Hebrew Bible and its commentaries, the Talmud, Rabbinic writings and the Kabbalah as well as works of modern Jewish thought are a rich well for inquiry and philosophical reflection. This network approaches this Jewish tradition by exploring its similarities and affinities with as well as divergences and outright differences from the concerns and practices of European philosophy.

In its turn, the role of the Jewish tradition in the history of European philosophy has been underexposed. European philosophy is often associated with three dominant intellectual traditions – Greek thought, Christian faith and secular Enlightenment. This classic triad tends to obscure other influences. While the ways in which European thought has challenged and influenced this Jewish tradition have been well-researched in the field of Jewish studies, philosophers and historians of European philosophy have often failed to recognize the specifically Jewish influences on their field of study. This network seeks to map the commonalities, parallels and lines of influence between the traditions of European thought and the Jewish tradition, exploring the manifold encounters between them.

Contributions to the network will ask questions such as: How have European philosophy and Jewish thought mutually inspired each other in the past and how can they continue to do so in the future? What philosophical insights does the Jewish tradition yield? How did and does it explicitly or implicitly relate to the Greek, Christian and Enlightenment texts? How has Jewish thought shaped the development of European philosophy from its margins, while itself being either reshaped, assimilated, challenged or even de-legitimized by this very tradition? Do their philosophical commitments differ fundamentally and, if so, what are the origins, the implications and consequences of the divergences, incompatibilities or even the incommensurabilities between them? What is the role of European philosophy in Jewish studies in general and what is the role of Jewish scriptural traditions and Jewish thought in the development of European philosophy, with or without being explicitly recognized as Jewish? How have Jewish thinkers from Spinoza to Levinas and up until today presented their theoretical reflections in the language of European philosophy?

The network will emphasize the contemporary relevance of the encounter of the Jewish tradition and the traditions of European philosophy, exploring how it can shed new light on urgent theoretical issues related to topics of current concern such as post-humanism, post-secularism, ecology, the fate of democracy. Can Jewish conceptions of modernity offer alternatives to European understandings of ethics, secularism, transcendence, infinity, God, the human and the natural world that have all been tailored on Christian societies? Can current European – Christian and secular – ideas and ideals be inspiring for Jewish thought?

This interdisciplinary network exploring the development and the current *status questiones* of the interaction between European philosophy and the Jewish tradition aims at bringing together international scholars from the fields of Jewish studies and philosophy. It will organize a yearly international conference or workshop, virtual and in-person reading groups, and a bi-annual lecture that will alternately take place at one of our three Flemish host institutions – the Institute of Philosophy at KU Leuven, the Institute for Jewish Studies and the Center for European Philosophy at University of Antwerp. It will encourage and support similar events taking place at other locations suggested by the network's participants.

Gebouw s.L Instituut voor Joodse Studies

Gebouw s.R Lezingen, taalcursussen, cursussen Joodse studies

Bezoekersadres

Instituut voor Joodse Studies
Lange Winkelstraat 40-42
Prinsstraat 13, s.L.400
2000 Antwerpen

T +32 (0)3 265 52 43
ijs@uantwerpen.be
www.uantwerpen.be/ijs

Colofon

Hoofdredactie: Vivian Liska
Samenstelling: Jan Morrens
Eindredactie: Jan Morrens
Drukwerk: Drukkerij Wilda, Temse
Lay-out: Ann Roelant
Nieuwe Media Dienst

V.U.: Vivian Liska
Prinsstraat 13, L.400
BE-2000 Antwerpen

Wettelijk Depot Nr. 10.964/2024/1